Published and distributed under permit (No. 322), authorized by the Act of October 6, 1917, on the file at the Post Office of New York, N. Y. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

שנה שביעית HATOREN גליון מח (רמח)

התורן

עתון שבועי

יוצא בכל יום ששי

התוכן

Vol. VII — New York, February 25, 1921 — No. 48 (248)

HATOREN
Published Weekly by the
ZIONIST ORGANIZATION
OF AMERICA
55 FIFTH AVENUE, NEW YORK
Telephone, Stuyvesant 8140

מחיר „התורן"
לשנה — $4.00 לחצי שנה — $2.00
בחוץ־לארץ ובקנדה:
לשנה — $4.50 לחצי שנה — $2.25
לפחות מחצי שנה אין החתימה מתקבלת
הכתובת:
Hatoren, 55 Fifth Avenue, New York

SUBSCRIPTION RATES:
One Year—$4.00 Six Months—$2.00
Foreign Countries and Canada:
One Year—$4.50 Six Months—$2.25
Single Copy 10 cents
Entered as second-class matter March 14, 1916, at the Post office at N. Y., N. Y., under the Act of March 3, 1879

מחיר גליון 10 סנטים

החפצים אתם לקנות נחלה בארץ ישראל?

קנו תעודות קרקע אצל קהלית ציון.

קהלית ציון היא חברה מיוסדת בניו־יורק על־פי חוקי מדינת ניו־יורק.

הדירקטורים והמפקחים של קהלית ציון הם:

השופט ברנארד רוזנבלאט, השופט מאק, מרת מרי פילז, יעקב די־האז, פטר שווייצר, ישראל ברווידי, סילוואן רוביסון, ישראל אדלרבלום, לואים קירשטיין, לואים ליפסקי, מנחם שיינקין, אברהם סימון ד"ר פרדינאנד סונבורן, סולומון י. וויינשטיין.

איך אפשר לרכוש נחלה על־ידי קהלית ציון?

קודם כל צריכים להיות לחבר לקהלית ציון ולקנות מניה, שמחירה 10 דולארים. חוץ מזה החובה מוטלת על כל חבר לקנות תעודת־קרקע אחת או יותר. מחיר כל תעודת־קרקע הוא מאתים וחמשים דולארים. את זה משלמים ב־25 תשלומים רבעי־שנתיים, 10 דולארים בכל רבע שנה בעד כל תעודה, באופן כזה משלמים את כל הסכום במשך 5 שנים.

מספר חברי קהלית ציון.

ארבעת אלפים ושלש מאות חברים, שיש להם תעודות המגיעות לערך 2,500,000 דולארים.

איזה תועלת מביאה קהלית ציון לישוב ארץ־ישראל?

התועלת היא גדולה, חשובה ומעשית, מפני שמטרתה היא לקנות את אדמת ארץ־ישראל, ולהמציא שם עבודה לעובדים עברים ולהגדיל את הישוב.

הגיע הזמן לבנות, אל תחמיצו את השעה.

היו בין הבונים הראשונים! היו החברים לקהלית ציון!

AMERICAN ZION COMMONWEALTH

55 Fifth Avenue New York, N. Y.

הנחה גדולה לחובבי הספרות העברית

ביבליותיקה עברית, מאתים ספרים בכל מקצועות הספרות, מכורכים בחמשים כרכים רק $52.00 (המחיר $75.00).

ביבליותיקה גדולה, מבחר הספרות העברית מכל הזמנים, 92 נומרים מכורכים בעשרים וחמשה כרכים $35.00 (המחיר $50).

ביבליותיקה מדעית, הוצאת ירחון „הזמן", קבוצת ספרים בעניני מדע שונים, כלליים ועברים, חמשה־עשר כרכים $19.50 (המחיר $26.00).

כל ספרי פרץ סמולנסקין (מלבד „התועה"), מכורכים בששה כרכים $11.00 (המחיר $15.00).

דמי המשלוח על חשבון הקונה.

מלבד אלה נמצאים אצלנו מבחר גדול מהספרות העברית המודרנית, וספרי חנוך ולמוד וקריאה, שהופיעו במשך עשרת השנים האחרונות.

כל ספרי הוצאת ש. ל. גורדון, חומשים ונביאים ו„הלשון" כל החלקים, וכן גם נביאים וכתובים מקרא מפרש, גם כל מיני ספרי רומ"ל, כמו: ש"ס, משניות, רמב"ם, טורים, אלפסי, חומשים וסדורים. ובצדק נוכל לאמר, כי תורה והשכלה נקבצו במקום אחד, ואלה אשר יפנו אלינו בדרישותיהם יפיקו רצון על צד היותר טוב.

קאטאלוג עברי מפורט הופיע אצלנו ונשלח אותו לכל דורש.

הסוכנים הראשיים והיחידים באמריקה וקאנאדה להוצאות „תושיה" ו„צנטרל" בוורשה, ורוזנקרנץ־ושריפטזצר בווילנה.

הכתובת:

AMERICAN EUROPEAN BOOK CO.

202 East Broadway New York City

„יער"

חברה ליעור בארץ ישראל

בערבון מוגבל

מאושרת מאת הממשלה ארץ־הישראלית בינואר 1920.

החברה ליעור בארץ־ישראל, נוסדה על־ידי סוחרי ארץ־ישראל מפורסמים, בעלי נסיון עצום בעולם המסחר והתעשיה. מיסדי החברה השקיעו בעסק זה 25 אחוזים מן ההון היסודי וזו היא הערובה הכי טובה והסימן הכי מובהק לבסים המסחרי האיתן של חברה זו ונאמנותה.

בשביל פרטים, ידיעות ופרוס־פקטים לפנות לבא־כחנו באמריקה ואנגליה:

SOLOMON FRANKEL
51 Lenox Aevnue, New York
Apt 51. Tel. Cathedral 8282

עשרת השבטים מעבר לסמבטיון, הגולם מפראג, הסבא משפולה,

— ועוד אגדות נחמדות נמצאות בספר

בלשון עמי, חלק שלישי

ספר מקרא לשנת הלמוד השלישית

מאת

צבי שארפשטיין.

על המתנכים העברים מוטלת החובה לעשות את האגדות הללו, שהן חלק חשוב מתרבותנו הלאומית, לקנינם של בנינו הבאים אחרינו.

הוצאת „שילה", ניו־יורק.

הכתובת:

Z. SCHARFSTEIN
2647 Kenmore Pl., Brooklyn, N.Y.

ד"ר מ. מ. קאטצנעץ

רופא שנים מנוסה

911 E. 176th Street
New York
Tel. Tremont 562

עבודה הגונה במחיר נמוך

חש במעיו יתרפא

ב„עקס־לאקס"

תנו משפט הבכורה להמודיעים ב„התורן"!

Vol. VII | New York, February 25, 1921 | No. 48

התרן

יוצא לאור על־ידי
ההסתדרות הציונית
באמריקה

העורך:
ראובן ברייניז

שנה שביעית | ניו־יורק, י"ז אדר א', תרפ"א | גליון ארבעים ושמונה

סִמָּנֵי הִתְעוֹרְרוּת בְּמַחֲנֵה הַצִּיּוֹנִי

בתוך הקפאון הכללי השורר במחנה הציונים שבאמריקה זה יותר מחצי שנה, כלומר מיום שניתנה האפשרות המלאה לעבוד עבודה מעשית בארץ־ישראל (אין אנו מדברים הפעם על הסבות והגורמים העיקריים והשניים של הקפאון המתמיה הזה, כי־אם על העובדה עצמה), — בתוך הקפאון הזה, שנדמה, כי ימשך לאורך ימים, מורגשים בשבועות היותר אחרונים סימני תנועה כל שהיא. וגם זה אות לטובה. וכבר הורה לנו הנסיון, שאת התנועה הציונית, שאת רוח העם העברי שכבר התעורר מתרדמת הגלות, אי־אפשר ליישן, אי־אפשר להקפיא ולהחניק זמן רב גם בצוק העתים וגם בתנאים קשים. התנועה הציונית מיום שנולדה ויצאה לאויר העולם היא על־פי עצם טבעה ומהותה תנועה לאומית, עממית, לפעמים רק בכח ולפעמים גם בפועל, תנועת התחיה, ההתחדשות וההתגברות של כחות העם, של רצון קיומו ושל גאונו הפנימי. ותנועה זו יש לה, מיום שנגלתה בקהל ומה גם עתה אחרי נצחונותיה המדיניים, מטרה ברורה. יש ציונים שהם יראים ומפחדים, מפני נימוקים ותכסיסים ידועים ולפעמים גם מתוך נימוקים בלתי־ברורים להם בעצמם, לקרוא גלוי ומפורש את המטרה הזאת בשמה האמתי שאינו סובל חצאי רמזים וביאורים דחוקים ומגומגמים. ויש ציונים שקראו בפני כל העולם, — גם כשכל העולם היה או חרש ואלם בנוגע לתביעותינו וזכותנו על ארץ־ישראל, או מתנגד ומתקומם להן, — שקראו בפני כל העולם את מטרתה האחרונה של הציוניות בשמה ההולם אותה: „מדינה יהודית". השאיפה הלאומית של התנועה הציונית היא הכרחית־היסטורית. יש לעכבה מעט ולהחליש לזמן קצר את כח דחיפתה הפנימית או החיצונית, אך אין בשום כח לבטלה ולהעבירה מן העולם. ואחרי כל עכוב, אם שהוא בא מתוך איזו התנגשות או ערבוביה בקרב המחנה עצמה או שהוא בא מבחוץ בסבות הבלתי־תלויות בנו, — אחרי כל עכוב זמני מתעוררת הציוניות לחיים חדשים וממהרת את גלגל תנועתה ועם תנועתה היא מעוררת, באופן זה או באופן אחר, את כחות עמנו הנרדמים ומושכת אל תוך מעגלה את טובי בנינו ואת גדולי עמנו אשר הגלות לא אכלה עוד את כל נפשם, ואשר נשאר עוד בלבם הניצוץ היהודי והרים, לוא גם עמומים וקלושים, מגאון העם בימים מקדם.

התנועה הציונית אינה בעיקרה סוף־סוף אלא תנועת הרוח העברי המשתחרר מכבלי השעבוד של הגלות ושואף ליצירה לאומית כבירה ולמעשים גדולים וממשיים שבהם יתלבש והיה למופת לכל העולם.

אמת אלפא־ביתית היא, שבלי רוח כבירה, בלי התעוררותה העצומה ובלי גלוייה המבריקים והמפתיעים אי־אפשר לברוא מעשים גדולים, אי־אפשר להניע אנשים ולהחיות ארצות נשמות ותרבויות עתיקות. רק בשם גודל המטרה הציונית, הכוללת בקרבה את כל עבודת התחיה של האומה העברית והתנשאות רוחה היוצר והפורה, נוכל לדרוש גם קרבנות גדולים מאת אישי האומה, נוכל לדרוש גם מסירות נפש ונוכל לדרוש וותור על כל החשבונות הקטנים ועל כל התכסיסים הפעוטים והדלים של בעלי ההגיון הקר ובעלי המעשה העלובים הרוצים להחליף — לפי בטויו המוצלח של שמריה לוין — את ימות המשיח לפרוטות קטנות.

מעולם עוד לא נגאלה ארץ ולא החיו חרבות עולם, מעולם עוד לא קם עם נרדף ונענה כל הימים לתחיה שלמה על־פי החשבון הברור של „לוח־הכפולים" ושל שער השטרות העולה או יורד.

כאמור: ברורה לה, להציוניות, מטרתה האחרונה,— ולולא זו לא היו כדאים אולי כל אותם הקרבנות וכל אותה מסירות הנפש שאנו דורשים מהציונים בראשונה ולבסוף מאת כל היהודים; ברורה לה להציוניות, שאין היא יכולה להתגשם באמת על־ידי הצמצום במסגרת צרה ובגבולים דחוקים, על־ידי אכין ורקין ואין היא סובלת פירושים וביאורים הבאים למעט את דמותה ולהמית את נפשה.

אין הציוניות יכולה להתגשם ואין היא יכולה למשוך אליה את אצילי הרוח שבקרבנו מצד אחד ואת ההמונים הגדולים מצד השני, ובתווך גם את אנשי המעשה, אם לא תכלול בקרבה שלש גאולות בבת־אחת: גאולת הארץ, גאולת העם וגאולת רוחו המקורי.

יש בידי ציונים יחידים, אם השעה משחקת להם ואם איזה מתנאי הזמן והמקום עוזרים להם, להגות את הציוניות ממסילתה הנכונה לפניה בשאפה אל מטרתה האחרונה ולהתגשמותה המלאה. אך כל זה לשעה קלה, בשעה של עיפות הרוח ומבוכת הדעות ובלבול ההשקפות בתוך המחנה פנימה. אך הציוניות, שבה התלבש שר האומה ושהיא גאוניותה וסוד קיומה בזמן הזה, תמצא תמיד את דרכה הנכונה, המובילה אל המטרה הגדולה ותצא בשלום מכל המבוכות והערבוביות. אין בידי ציונים יחידים, אם אין העם עומד לימינם ואם אין רוחו מדבר מתוך גרונם ונפשו מתוך נפשם, לנצח את שר האומה.

כשבאו ימי הקפאון ורפיון הרוח להתנועה הציונית באמריקה, דוקא אחרי החלטת סאן־רימו ואחרי מנויו של סיר הרברט שמואל לנציב העליון של ארץ־ישראל, הפליא וגם דכא המחזה המוזר הזה את לבות הציונים שמעבר לים ואת לב כל יושבי ארצנו שתלו בציוני אמריקה תקוות כל־כך מזהירות. כל אוהבי שערי ציון תמהו ושאלו: איה איפה הם כל הציונים שבארצות־הברית, כל המחנה הגדול הזה? מדוע השלך הם בכל המחנה הגדול? הציוניות העולמית כבר קבלה את החלטתה של ועידת לונדון, בקיץ העבר, בדבר „קרן היסוד" וכבר עושים תעמולה גדולה לקרן זו בכל תפוצות הגולה שמעבר לים. והציוניות האמריקאית עמדה כל הזמן כמפקפקת, כמבקרת וכמבקשת לה דרך לעצמה בדבר „קרן היסוד". ושבתה במדינה זו כל תעמולה ציונית, שחושבים אותה למיותרת, ונדהמו רוחותיהם של הציונים ורפו כל הידים.

והמחזה המעציב הזה השליך יאוש מר בלבות רבים מטובי הציונים. ובמקום לעודד את הרוחות ולחזק את הידים נחבאו גם הם בקרן־זוית ונאלמו בחכותם, בבחינת „שב ואל תעשה", לסוף המחזה ולתשועה אשר תבוא מחוץ, מעבר לים, מהעומדים בראש ההסתדרות הציונית העולמית וגדולי הרוח והמעשה העומדים על־ידם ועוזרים להם.

והנה אותות חדשים במחנה הציונים, ההולכים ומתרבים בימים האחרונים, אותות — אם גם עדיין קלושים — של חיים ותנועה. ואם כל האותות אינם מתעים, הנה המחנה הציוני מתעורר מעט־מעט לקראת העבודה הגדולה. הקפאון הולך ונמס, הידים מתחזקות, הלשון נפתחת והכרת החובה הלאומית בשעה זו מתגברת. חלק הגון מקרב ציוני אמריקה, ומספרם הולך ומתרבה מיום ליום, דורשים מהמנהיגים את הכרת „קרן היסוד", דורשים דברים ברורים ועבודה תכופה בשביל כל המחנה. כבר נלאו לשאת את השתיקה הארוכה ואפס המעשה. מיום ליום מתרבים הקולות של הציונים המכירים את הציוניות בתור תנועה עממית ולאומית והמאמינים בכחות העם ורצונו להביא קרבנות גדולים בשביל בנין ארצנו. מיום ליום מתרבים הקולות הדורשים בשלום ההסתדרות הציונית העולמית ובשלימותה ואחדותה. כי רק בשלימותה ואחדותה נתגבר על כל המשולים הרבים והמעצורים הקשים הפזורים על דרכנו.

וכיון שעלתה על הפרק השאלה בדבר המוסד של „קרן היסוד" גם בקרב המחנה הגדול של ציוני אמריקה, שוב לא תרד מעל סדר־היום עד שתפתר בחיוב גמור, והיה שלום במחנה וגם ההסתדרות העולמית תהיה שלמה ומאוחדה ומוכשרה לבנות את ציון.

כאלפים שנה חכה העם העברי לשעה גדולה זו, ואחרי שבאה לא נחמיצנה ולא נכלה אותה בסכסוכים קטנים ובנסיונות שוא של יחידים.

כבר בלינו יותר מחצי שנה באפס מעשה, כבר שתק המחנה הציוני, כנדהם וכשתוק אברים, יותר מדי, והנה קול דכיי אחינו צועקים אלינו מארצות מדכאיהם, והנה חלוצי ישראל עומדים הכן לעלות לארצנו ולהרטיבה ולהפרותה בזיעת אפם ובדמי לבבם — ואנחנו לא נתעורר כאיש אחד לקום לעזרת עמנו ולגאולת ארצנו?

ר. ב.

י. ח. טַבִּיוֹב

מאת

בן־אביגדור.

ב.

עיקרי היחסים שביני ובין טביוב התחילו בעזבי את „אחיאסף" ובעשותי את הכנותי ליסוד הוצאת „תושיה". אנכי החלטתי אז לפתוח בהוצאתי החדשה מחלקה מיוחדת לספרי חנוך ולמוד. ובעודני חושב על־דבר צעדי הראשונים במקצוע זה, והנה מביאה לי הפוסטה כתב־יד באותו המקצוע בשם „עדן הילדים" מאת — טביוב. עברתי על כתב־היד ולהתפעלותי לא היה גבול. בעת, אחרי שיצאו כבר ספרי חנוך ולמוד לעשרות ולמאות אין שום ספר במקצוע זה עושה עוד רושם מיוחד, ואולם אז, בשעה שספרי למוד מתוקנים ערוכים בטוב טעם, המתאימים לרוח דורנו, מודרניים בתכנם וצורתם, לא היו במציאות כלל; בשעה שילדי ישראל התחנכו בידיעת שפת־עבר, אם על־ידי למוד כתבי־הקודש כסדרם, או בלי כל סדר, בהתחלת הלמוד מן ספר „ויקרא", או על־ידי למוד ה„סדור" כמו שהוא; בשעה שילדי ישראל, בנים להורים מודרניים, התחנכו באופן היותר טוב על ספרי הלמוד הנושנים והמליציים: „אלוף נעורים" ו„מודע לילדי ישראל" לבנדטסון, „אמון פדגוג" למאפו, „האומן" לקליאטשקה, „המנהל" לעוזר בלושטיין ו„גן שעשועים" לרוזנפלד — היה בעיני חבורו של טביוב כהופעה חדשה, מוצלחה ומצוינה. התפעלתי, בעברי על כתב־היד, במדה מרובה, כן מפאת התוכן החדש, פרקי מקרא יפים, רעננים, ילדותיים, רוויי טל בוקר וזוהר השחר, פרחי עדן מלאי קסם למכביר, וכן מפאת השפה הקלה והצחה, הרכה והנעימה, הכתובה בסגנון מלא חום ונועם, המתאים לרוח הילדים, בסגנון טבעי וחי, עליז וצוהל, שפעמוני צחוק של

ילדים משחקים מכתירים אותו ומשמיעים צלילי־כסף נעימים לאוזן. ב„עדן הילדים" בא טביוב להחזיר את ילדי ישראל לגן עדנים האבוד, שזה כבר גורשו ממנו על־ידי החנוך הנושן, החנוך הסכולאסטי, היבש והמחניק; לגן־העדן של ה י ל ד ו ת, התמימה והעליזה; לגן־העדן של האנושיות הכללית בעצם ילדותה ותמימותה, שהוא עולם מלא אהבה ושלום, אחוה ורעות ושאין בו גבולות וסייגים בין עם לעם, בין לאום ללאום.

ובאותו זמן המציא לידי הסופר דוד פינסקי, שגר אז בווארשה, כתב־יד שני במקצוע זה, מאת סופר בלתי־נודע בקהל אז, שגם הוא היה חדש במינו, חדש ומקורי בתכנו ובשפתו. ושם הספר — „בעיר וביער" ל י ה ו ד ה ש ט י י נ ב ר ג. עברתי על כתב־היד של המחבר הבלתי־נודע, ושוב התפעלתי. הספר היה נפלא ועמוק, ותכנו: משלים מצוינים, מלאי רעיונות ותמונות מרהיבות עין, הצורה יפה ורבת חן והסגנון עשיר בצבעים ורוה אגלי אורה. רבים מהמשלים היו אמנם פראים במקצת, ויש שאבניהם הטובות היו מכוסות שכבות עפר וחול או גרוטאות אבן קשות ובלתי מהוקצעות, שדרוש היה ללטוש אותן, לנקותן ולהנצן — אבל כדאי וכדאי היה כל העמל שנשקע בזה כי על־ידי זה יצאו אחרי־כן משלי המחבר שטיינברג מלאי הוד וברק.

מה היה אחרי־כן הסופר יהודה שטיינברג לספרותנו החדשה בכלל ולעולמם של ילדינו בפרט — לא פה המקום לתאר.

הריצותי אז מכתב מלא התפעלות לטביוב בנוגע לספרו הנזכר ותיכף עשינו חוזה בינינו על־דבר הדפסתו בהוצאת הספרים החדשה שיסדתי אז, ב„תושיה".

וכמעט בעת אחת יצאו לאור שני ספרי הלמוד הראשונים: „עדן הילדים" ו„בעיר וביער", על־ידי „תושיה", והקהל הגדול, קהל הקוראים העברים, המורים והתלמידים, קבלו את פני שני הספרים החדשים ברוב שמחה.

מכתבי תודה רבים קבלתי אז ממכרי וידידי וגם מאנשים בלתי־נודעים לי. מאמרי בקורת מלאי תהלה נדפסו אז בעתונים העברים והיהודים בשפות הלועזיות על־דבר שני הספרים הנזכרים, ומכל עברים הרבו לדרוש אותם.

ביחוד עשה הספר „עדן הילדים" רושם טוב בקרב הקהל העברי. לוינסקי יצא אז במאמר בקורת גדול, בשם „עדן הילדים", שבו שר שירי שבח לכבודו. גם בן־דוד וסופרים רבים אחרים הרבו להלל את הספר הנזכר.

לא חסרו אז, כמובן, גם מקטרגים מקרב מחנה הסופרים הבטלנים, שהתנפלו עליו בגלל מקוריותו וסגנונו החדש, המורד במלכות המליצה החנוטה. אבל המהללים רבו על המחללים ו„עדן הילדים" כבש אז את מקומו הראוי לו בעולם החנוך העברי, והתפשט בקרב הקהל לאלפים ולרבבות.

במרוצת השנים יצאו על־ידי „תושיה" ועל־ידי מו"לים אחרים כריסתומאטיות רבות אחרות, אולי יותר טובות ויותר מתוקנות מ„עדן הילדים", אבל, דרוש להודות, כי אצלנו, בספרות העברית החדשה, חסרה עוד הטראדיציה הספרותית הנאה היודעת תמיד להתיחס בכבוד לראשונים, למורי הדרך וסוללי המסילה, ושעל כן אנו ממהרים לשכוח ולהוציא ישן מפני חדש בכל־כך קלות ומהירות. ובפה מלא אני אומר, כי עוד כיום, אחרי שפעת ספרי המקרא והלמוד שנתעשרה בהם ספרותנו החנוכית במשך עשרות השנים האחרונות, יחידי הוא „עדן הילדים" בספרותנו החנוכית, יחידי במעלותיו וחדושיו, במקוריותיו וחיותו, תמימותו ועליזותו המקסימה — למרות חסרונותיו השונים — וגם כיום עוד הרבה והרבה יש למחברי ספרי הלמוד החדשים ללמוד ממנו.

והעיקר — „עדן הילדים" הוא א ב י החנוך העברי החדש והמתוקן, הוא סלל את המסילה לכל הבאים אחריו.

במרוצת השנים חבר טביוב והוצ"א על־ידי „תושיה" עוד ספרי למוד רבים, במקצועות שונים, כמו: „עברית בלשון עם ועם", „המכין", „מורה הילדים", „תורת הנקוד", „מורה הסגנון", „אגרון לבני הנעורים", „מבחר הספרות", „ספרי המופת לבני הנעורים", וכולם הביאו ברכה לחנוך העברי.

זמן מה נסה טביוב גם לחדש במקצוע העתונות לילדים. הוא ערך והוצ"א ע ת ו ן ע ב ר י י ו מ י ל י ל ד י ם — כמדומני, העתון היומי היחידי בעולם בשביל ילדים, — בשם „החבר", שאמנם הפליאנו ב ח ד ו ש ו, אבל לא האריך ימים ולא הוציא את שנתו.

ומעת שנתקשרנו יחדיו בקשרי ידידות־ספרותית כמעט לא זזה ידו מתוך ידי, והשתתף כמעט בכל ההוצאות הספרותיות שיסדתי, כמו ב„ביבליותיקה העברית", ב„עולם קטן", „החיים והטבע" ועוד.

ולרגלי היחסים הספרותיים שבינינו היה בא פעם בפעם גם לווארשה, ומעת שהכרתיו פנים עיר חזקו עבותות הידידות שבינינו. בכל פעם בואו ווארשאה היה אורחי ודר במעוני, והרבה־הרבה ימים וערבים בלינו יחדיו אם בשיחות ספרותיות או בעבודות ספרותיות שונות, וכל מה שהוספתי להכירו הוספתי להוקירו בגלל מעלותיו האישיות, בגלל נועם הליכותיו, נחת מדברו ונימוסיו היפים.

טביוב היה בר־אורין, בעל ידיעות רחבות, יודע הרבה לשונות וספרויות, בקי ושקדן, קורא ושונה תמיד. ועם זה מעורב עם הבריות, בקי בהויות העולם ואזרח בעולם המעשה. דבורו היה תמיד בנחת ונועם, והיה מתבל את דבריו בהלצות נחמדות ושנינות יהודיות ולועזיות. חוט של עצבות נעימה היה מתוח על פניו המעודנים, עיניו היו שקטות ונעימות, אך גם בוחנות וסוקרות, ועל שפתיו היתה מרחפת לעתים בת־צחוק אירונית. הוא היה דייקן בדבריו ובהליכותיו, איש אמונים, שאפשר היה לסמוך תמיד על דבריו, על הבטחותיו והתחייבויותיו. ברוחו היה מתון ומיושב, בלתי־קנאי ובלתי־מפלגתי. רחוק היה מחניפה ומשא פנים, ועם זה נוח לבריות ואוהב שלום.

הוא היה משכיל עברי מן הטפוס המעולה, בורח מן הקיצוניות, לועג לראדיקאלים המושבעים, מתלוצץ בקנאים ימיניים ושמאליים, במשמרים ומהפכי עולמות עורים, בברון־קישוט־ים הישנים והחדשים. בתור בן ריגה היה

מדבר גרמנית, אך היה מתבל את דבריו בפתגמים עברים ובתבלין ופרפראות של השפה היהודית.

מעת שהתפשט הדבור העברי היה אוהב גם לדבר עברית והיה מתאמץ להרחיב את הדבור העברי בסביבתו. הוא התאמץ גם ליסד בימה עברית, ואת המחזה „השורר בביתו" — שיצא על־ידי ה„ביבליותיקה העברית" — העלו על בימת התיאטרון הריגאי, ואלפי יהודים באו לראות במחזה העברי, שעשה עליהם רושם רב.

ובשעה שנוסדה הוצאת „הזמן" היומי בווילנה על־ידי ועל־ידי חברי, ולידי נמסר התפקיד של ארגון המערכת פניתי ראשונה אל ידידי ורעי טביוב. אנכי ישבתי אז בפטרבורג, ובדרך לביתי סרתי ריגאה והזמנתי את טביוב להיות העורך המדיני של העתון. והוא קבל את הצעתי ברצון.

וכדאי להזכיר בזה קוריוז מענין מן הימים ההם. אנכי נסעתי מפטרבורג לריגה במשך כל הלילה, ובבואי ריגאה ששו אז טביוב ורעיתו לקראתי והובילוני לביתם להתארח שם. הרבה־הרבה היה לנו אז לדבר וגם להועץ על כמה וכמה ענינים, אך אָנוס הייתי לנסוע משם בו בערב, למרות היותי עיף מאד מנסיעת הלילה הקודם, יען— כי לא היתה לי זכות הישיבה בריגה, והרשות הריגאית החמירה אז בזה עד מאד.

במערכת „הזמן" היומי שבווילנה השתתפו: אנכי, בן־ציון כ"ץ, ש. פ. מרגולין, טביוב, ברשאדסקי, טריווש, הלל צייטלין, ש. ל. ציטרון, צירנוביץ, ברקוביץ, בן־אליעזר ובן־ישראל, מלבד מספר רב של סופרים־עוזרים מן החוץ. מערכת „הזמן" הצטיינה אז בשפעת הכחות הספרותיים בתור חברי המערכת הקבועים, והעתון היומי „הזמן" שבווילנה בשנותיו הראשונות עמד על גובה מיוחד, שלא הגיעו אליו עדיין יתר העתונים העברים מאז ועד היום. ובין אלה שהטביעו חותם מיוחד על „הזמן" הווילנאי ושנתנו לו צביון מיוחד של רצינות וחשיבות, הצטיינו ברשאדסקי, טביוב וטריווש.

בין בעלי הטמפראמנטים הסוערים והמתגעשים כמו בן־ציון כ"ץ והלל צייטלין, שלא ידעו לפעמים כל גבול לסערת רוחם, הצטיינו שלשת הסופרים הנזכרים, הראשון, ברשאדסקי, — למרות היותו ראדיקאלי בדעותיו, — במתינותו ותוקף הדיסציפלינה, ברצון עז וכח סדרני מצוין, וטביוב וטריווש — בפשרנותם, בישוב דעתם, ובבלתי היותם כרוכים אחרי איזו מפלגה שתהיה. טביוב ערך את החלק המדיני הכללי של העתון בפרקיו הקבועים „עניני המדינות" ו„ידיעות מדיניות" — שהצטיינו בהשקפה בהירה, בדעת רחבה, בשנינות ופקחות ובאירוניה עוקצת לפרקים, אירוניה טביובית — ולדוגמה אזכיר פה ציטאטה אחת. בדברו על זה, שקיסר אוסטריה מקבל פרס שנתי למחיתו ומחית ביתו סך של עשרים ושנים מיליונים „כתרים" (קרונות) לשנה, הוא מעיר בהלצה: „כתרים" רבים כל־כך בעד כתר אחד! — ומלבד זה היה מדפיס פעם בשבוע פיליטון, שהכיל סקירה כללית על עניני השבוע, בשם „מענין לענין" וחתם עליו בשם „חבר המערכת". הפיליטונים הללו נקראו בעונג רב, והצטיינו בכל המעלות המיוחדות של ההומור הטביובי — גם בזה אזכיר לדוגמה ציטאטה אחת. בדברו על הצרות והפורענויות של אחינו בני ישראל הוא מעיר: נמשלה כנסת ישראל ליונה — ל י ו נ ה ב מ ע י ה ד ג ה.—וטריווש היה עורך את הפרקים הנוגעים לחיים המדיניים של רוסיה בכלל, והיה מתאמץ לצנן מעט את חום ההתלהבות המדינית־הראדיקאלית של בן־ציון כ"ץ, וכאילו היה מרגיע את הרוח הריבולוציוני־האופטימיסטי של כ"ץ וחבריו בנוגע לריבולוציה הרוסית של אז, לאמר: כל זה כבר היה — והכל הבל, ולא בריבולוציה הרוסית יושע ישראל.

כעבור שלש שנים בערך ירד „הזמן" הווילנאי מגדולתו. ברשאדסקי מת. טביוב וצייטלין ויתר הכחות הספרותיים הטובים עזבוהו, בגלל המצב האיקונומי הרע של העתון, וגם אנכי נפרדתי מעליו.

טביוב שב אז ריגאה.

פה כדאי להזכיר, כי הכל סוברים אצלנו, שהיה טביוב שונא גמור לשפה היהודית וספרותה וידוע הוא פתגמו, כי „מעודי לא טנפתי את ידי לכתוב ביהודית". ואולם שנאתו ליהודית היתה רק ב ת י א ו ר י ה ולא במעשה. מלבד זה שהזכרתי, שאָהב לתבל את דבריו בהלצות יהודיות ובמבטאים יודישיים אופיים, הנה עסק בחקירות מענינות בנוגע לשפה היהודית ולספרותה, ובעתון היומי „די צייט" שהוציאָה הוצאת „הזמן" הווילנאי, השתתף גם טביוב, והדפיס שם שורה של פיליטונים ביהודית, שנונים והומוריים כדרכו, ושפתו היהודית היתה שוטפת ויפה עד מאד.

במשך שלשים השנה שעמדתי עם טביוב בקשרי ספרות ועסק פרצו פעמים פולמוסים ספרותיים בינינו. פעם בשנים הראשונות, בשעה שחוה טביוב את דעתו ב„המליץ", כי לעברית דרוש לתרגם רק ספרים בעלי תוכן יהודי, כי ספרים כלליים אפשר וצריך לקרוא במקורם הלועזי. אז יצאתי ב„המליץ" להתווכח עמו במאמר בשם „העבריות והכלליות בספרות העברית", שבו הוכחתי, כי אי־אפשר לספרותנו להתפתח כל־צרכה כל זמן שלא תתרחב ולא תכנים לקרבה את כל הענינים הכלליים, כל זמן שלא תהיה לספרות אנושית כללית וישראלית כאחת. אחר־העם אשר אז במכתבו אלי את נקודת השקפתי, ועם זה בצאתו אחרי־כן לערוך את „השלוח" בחר בנקודת־מבטו של טביוב, למלא אותו רק ב ת ו כ ן ע ב ר י, ועל הענינים הכלליים נתן המחאה על לשונות לועזיות. ופעם שניה, בשעה שפרסמתי את הפרוגראמה של ה„ביבליותיקה הגדולה" יצא אז טביוב נגדה ב„הבוקר", ואָנכי הייתי אָנוס להשיב לו ב„הבוקר" ולהראותו, כי לא צדק בבקרתו. ואולם הפולמוסים הללו לא קלקלו את היחסים הלבביים והידידותיים שבינינו.

ואולם בּאָה המלחמה העולמית הגדולה — והפרידה בינינו. אנכי נשארתי בווארשה והוא נדר לרוסיה, ומאז לא שמעתי על־אדותו דבר, ורק לעתים הייתי מתענג על מאמריו המדעיים במאספי „התקופה" ועל תרגומיו היפים בהוצאת שטיבל.

וכעת בא המות — והפריד בינינו.

לכמה זמן? — מי יודע!

לְסַנְדַּלְפוֹן

מאת

מ. מ. דוליצקי.

מַדּוּעַ נִהְיֵיתָ,
סַנְדַּלְפוֹן, לִי לְאוֹיֵב?
וּלְאֵלִי לֹא הִמְצֵאתָ
תְּפִלַּת־עַבְדְּךָ הַכּוֹאֵב?
וְלוּ יָדַעְתָּ,
מַלְאָךְ קָדוֹשׁ,
עַד כַּמָּה
בְּיִסּוּרִים לִבִּי מָלֵא וְגָרוּשׁ,
כִּי עַתָּה
הֶחֱזִיקַתְךָ שַׁמָּה
וַתִּרְעַשׁ כִּסֵּא הַכָּבוֹד!--
דִּמְעַת־עַמִּי כֻלּוֹ
הַהוֹלֵךְ וְאָבוֹד
תַּחַת עֻלּוֹ
בְּתֵבֵל הַמְּרַצַּחַת,
צְרוּרָה בִתְפִלָּתִי!--
עַל־מָה הִיא נִדַּחַת
וְאֵין מָקוֹם לְשַׁוְעָתִי?!...
אוֹ אוּלַי גַּם מִמְּךָ אֵל הִתְחַמֵּק
וַיִּתְעַמֵּק
בְּרוּם עוֹלָם טָמִיר,
וַיָּשֶׂם סִתְרוֹ שָׁמִיר
מִשְּׁמוֹעַ בְּכִי נֶאֱנָקִים?...
עַל־מָה נוֹסִיף נְשַׁוֵּעַ
לְאֵין רוֹאֶה וְשׁוֹמֵעַ?
גַּלֵּה סוֹד־הַשְּׁחָקִים
וְיִוָּדַע!...

אַבּוּ־בַּכַּר וַחֲמוֹרוֹ

מאת

אברהם שוער.

והדבר היה בימים הטובים ההם, כשבני־האדם ידעו עוד שיחות חיות ועופות, כי טובים היו בני־האדם וישרים בלבותם.

בימים ההם ישב איש אחד בעיר רבתי עם, בגדד המעטירה, ושמו אבו־בכר איבן אל־חכים. תמים היה אבו־בכר עם אלהיו וירא שמים מאד. וגם אלהים היטיב עמו ויהי אבו־בכר חסין ואמיץ כח וגבוה מאד. משכמו ומעלה גבה מכל אנשי המקום, ובימים ההם יושבי בגדד היו כולם גבורים וגבוהים מאד, כי קרוב היה אז אלאה לנוצרי בריתו ולשלומי אמונתו.

ועשיר לא היה אבו־בכר ועושר לא בקש.

יש לי לחם לאכול, מים לשתות ובגד לכסות את מערומי, ועל ראשי פרוש אהלי השקט ומה יוסיף בן־אדם לבקש מאת אלאה? די לו, שהוא חי! ברוך הוא אלאה בשמי מרומים ומפואר שמו של נביאו הנאמן!

כשהגיע האביב הארבעים והשבעה מיום אשר אבו־בכר פקח את עיניו וירא את האור כי טוב, קם וילך אל מיכה העיר להשתטח על קברו של הנביא ולנשק את שולי המכסה הירוק הפרוש על הקבר הקדוש.

זמן רב עמד כורע על ברכיו לפני הקבר ומזמורים רבים אמר, ופזמונים רבים זמר, וכאשר קם מכרוע על ברכיו ואחרי נשקו נשיקתו האחרונה את האבן השחורה הקדושה, חבש לראשו בשמחה רבה את התרבוש הירוק, כי הפיק רצון מאת אלאה וזכה לכרוע ברך לפני הקבר הקדוש.

כשהלך אבו־בכר למיכה הלך רגלי, אולם בשיבתו עתה אל ביתו לא היה נאה לו ללכת ברגליו, כי עכשיו אין הוא עוד אותו אבו־בכר אחד התושבים בבגדד העיר, כי־אם אבו־בכר עם התרבוש הירוק, זה האיש, שזכה להשתטח על קברו של הנביא ולנשק את המכסה הירוק אשר עליו.

וכסף די קנות חמור לופי, יפה וגדול, לא היה לאבו־בכר וילך ויקן חמור כחוש קטן אחד, אשר לא היה גדול מאחת העזים אשר בשדה.

נוסע לו אבו־בכר אל ביתו בגדדה העיר כשהוא יושב רכוב על גבו של חמורו וחושב הוא על שכניו וכל יושבי הרחוב, כמה יתמהו וכמה יתפלאו עליו, כשיראו אותו, את אבו־בכר, יושב רכוב על גבו של החמור חבוש תרבוש ירוק לראשו כאחד השייכים אשר בארץ.

והדרך ארוכה וכבדה מאד. מוטלות עליה אבנים חדות והוחים דוקרים כחרבות וסלונים סבוכים, — והחמור הוא קטן־הקומה, רגליו קצרות מאד וארוך הוא אבו־בכר...

ארוך הוא אבו־בכר מאד, סרוחות רגליו על הארץ ונגפות הן על־גבי האבנים החדות והחוחים הסבוכים. אמר אבו־בכר לכוף את רגליו — קפא הדם בעורקיו ורגליו חלשו מאד.

אילו היו לו לחמורו רגלים ארוכות מה טוב ומה יפה היה לו לשבת כך רכוב על הגב כשהרגלים תלויות למטה, מתלבטות להן הנה והנה, ולהביט במנוחה על העננים האפורים הפזורים ושטים על־פני השמים הכחולים ובלילה לספור את הכוכבים הנוצצים, — כיאות לאיש, אשר הנביא חפץ בו ויזכהו לראות את קברו ולנשק שולי מכסהו הירוק ותרבוש חבוש לראשו, יושב ורוכב על גבו של חמור...

והלא אלאה כל יכול הוא...— חושב אבו־בכר בלבו — הקצרה ידו הגדולה, הכבירה?...

מרחוק נראה נאות־מדבר לא גדול ומעין מים חיים נובע שם, — אבו־בכר ירחץ את בשרו ויטהר, ספוג וטבול יכרע על „מרבד התפלה" שלו תחת התמר הענף ההוא וישפוך את שיחו לאלהיו.

כששקע השמש, ובמערב רק תעתה עוד קרן אובדת אחת של אור היום שעבר, — כרע אבו־בכר על ברכיו וכפיו פרושות השמימה וחמה ומשולהבה היא תפלתו:

— אחד הוא אלאה ואחד הוא נביאו הנאמן, ואין אלאה מבלעדי אלאה ואין נביא כנביאו הטוב! הראה־נא לי את ידך, אלאה, הגדולה, את ימינך העושה נפלאות לי, לעבדך הנאמן, אבו־בכר איבן אל־חפים, ותאריך־נא את רגלי חמורי הקטן ולא תסרחנה רגלי הסידך על־פני הקוצים והברקנים ולא תנגפנה באבנים החדות. הן כל יכול אתה וכל דבר לא יפלא ממך. ואני תמיד אפאר את שמך הגדול כי טוב ושבח והודיה אתן לזכרך, למען אשר ייראוך כל הגויים וגדולתך יגידו באיים, כי אין אלאה מבלעדי אלאה צורי, זה חסיתי בו!

ככה התפלל אבו־בכר וטהורה וחמה היתה תפלתו.

סמוך ובטוח באלאה השומע תפלת כל פה פנה אבו־בכר אל המקום שרבץ שם חמורו לראות עין בעין את פועל אלאה, היאריך את רגליו הקצרות של חמורו והנה — הוא רואה...

אבו־בכר ראה את חמורו והנה הוא כורע על כל ארבע רגליו וסנטרו מורם למעלה אל השמים וצוקן הוא לחש — וחמה היא תפלתו בהתעטף עליו נפשו.

— אלאה, הה, אלאה! — מתפלל לו החמור — אתה אחד ושמך אחד ומי כמוך בשמים ובארץ! קצר־נא, אלאה, אל רחום וחנון, את רגלי אבו־בכר ארוני, שלא יתלבטו על צלעותי הרזות ובטני הנופלת ולא תנגפנה את רגלי הרקות וקרסולי המעוכות, והקל־נא, אלאה, את נטל משאי עלי ושלחת רזון במשמניו ולא יכבד עלי גופו עד מאד, כי קטן אני ודל ומה כחי כי אשא ואסבול? אלאה, אלי ויוצרי מבטן הנך ואתה ידעת את מכאובי! לישועתך קויתי, אלאה, מלכי בקודש! ועל כן בקהל חמורים אודיע תהלתך וכל בן־אתון אליך יקוה, כי פנית אל תפלת הערער...

נבהל ונדהם עמד אבו־בכר ופלצות אחזתו, בשמעו את כל דברי התפלה של החמור. וייירא אבו־בכר מאד וייצר לו, פן יטה אלאה אוזן קשבת לתפלתו, כי לפניו קטן וגדול נשתוו, אדם ובהמה נמשלו, — ואבו־בכר החבוש תרבוש ירוק והחמור הדומה לגדיי־עזים בגדלו שוים המה בעיניו הטהורות, הזכות...

צנח אבו־בכר שבע יגון ומלא דאגה על אבן גדולה אחת ויתמוך את ראשו המלא חכמה על יד ימינו החזקה והגדולה ויחשוב מחשבה גדולה אחת...

ואחרי־כן קם אבו־בכר על רגליו ויגש לאט אל חמורו, לטף לו על גבו בחבה יתירה וענה ואמר:

— רגליך, חמורי, הרי הן קצרות לי רק אז, בשעה שאני רוכב עליך; רגלי אני הנה ארוכות לך מאד רק אז, בשעה שאתה משתרך תחתי. כשאני הולך לי ברגלי אני לבדי, רגליך אתה אינן קצרות לי, כשאין אני רוכב עליך — רגלי אני אינן ארוכות לך; ואם כך הוא הדבר, הוי, חמורי בן אתוני, לך לך בשלום לדרכך לבדך ואני אלך לי אל דרכי לבדי אף אני!...

— והיה הדבר הזה בימים הטובים ההם, כשבני־האדם ידעו עוד שיחות חיה ועוף, כי טובים היו אז האנשים וישרים בלבותם מאד.

דובבו את התנועה העברית באמריקה

מאת
א. ש. אורלאנס.

פה באמריקה, במקום שאין חיים עברים אמתים, כי־אם מעין פרפורי־חיים, מעין שאיפה לקראת חיים כאלה, דרושה ת נ ו ע ה עברית. תפקידה של כל תנועה המכוונת לשם הרבים הוא, לעורר את „ההמונים השותקים של האנושות" — לפי בטויו המוצלח של ווילסון — לשם אידיאה או אידיאל ידועים. תפקידה של התנועה העברית הוא, לקרוא לחיים תרבותיים־עבריים את ההמונים השותקים של היהדות, המתיחסים בקרירות רוח אל מורשת עמם פה בסביבה החדשה והזרה, כי אכף עליהם כח־המקום הסותר כל תרבות־חוץ הנתקלת בו, או שנפלה רוחם בקרבם, בראותם את עצמם כחגבים בפני פסל החירות הענקי, השומר על שערי אמריקה באבוקת־אור בימינו, והם נכונים למחוק את עברם ולהתקדש לקראת חיים חדשים. התנועה העברית אומרת לפחת נשמת־חיים לאומית חדשה באף ההמונים האלה, להורותם, אותם ואת בניהם, כי תרבותנו אנו היא דבר יקר בפני עצמו, והיא דרושה ליהודי לא רק באשר הוא י ה ו ד י, כי־אם גם באשר הוא א ד ם. כי יהודי הקונה לנפשו תרבות זרה וזונח תרבות עמו חסר יסוד חשוב לשלמות חייו; הוא חסר את החוליה המרתקת את היהודי שבו — בין שהוא נרדם ובין שהוא ער — עם האדם שבו.

תפקידה של התנועה העברית הוא לא רק להיות המוכסן של עברנו והסוכן־לפרסום של עתידנו, כי־אם, ו ב ע י ק ר, להעשיר וליפות את ההווה שלנו בנטעי־עד, נטעים שיש להם שורש עמוק בנשמתנו, ושרק רצון דרוש מאתנו לטפח אותם, כדי שיעשו פרי תפארת לכל האנושות. אכן תפקיד גדול וחשוב יש לתנועה העברית, ואין למלאותו בזמננו אנו אלא באמצעיו ובכליו המיוחדים. ואחד הכלים היותר חשובים של כל תנועה הוא כ ל י ־ ה מ ב ט א שלה: ה ע ת ו ן. תנועתנו העברית צריכה לדבר, השכם ודבר; ולזה דרוש לה עתון יומי עברי.

עוד לפני שנתים העליתי את שאלת היומון העברי על עמודי „התורן" ומצאתי התנגדות מצד קוראי הראשון, העורך אז, שלא ראה פה בארץ די כחות ספרותיים לכלכל עתון יומי. אולם לא מסבה זו נרחתה שאלת היומון לשתי שנים — שתי שנים תמימות, משך זמן שבו אפשר היה להוציא את הרעיון הזה לפעולות, אילו רק נמצאו בקרבנו עשרה עברים ע ק ש נ י ם שיחפצו בעתון יומי באמת. לא כחות ספרותיים חסרו, חסרו העקשנים האלה; אבל שאלה זו עדיין עומדת על סדר־היום בכל תקפה גם כיום

הזה, והיא דורשת מאתנו פתרון. ולא על נקלה תדחה. החנוך העברי, התפתחותן וקיומן של הספרות העברית והתרבות העברית בארץ זו תלויים בה. אם לא תפתר בחיוב, נשקפת סכנה שתשתכח תורה מישראל באמריקה ויבוער מן רבית הספר העברי, זו המזוזה האומית השומרת על יהדותו. ושאלה מרובת אחריות כזאת לא תסתפק בתירוץ של רבוי הצרכים הצבוריים האחרים, או של חסרון האמצעים, וכיוצא באלה.

יש לנו פה בארץ שני שבועונים המתקיימים, לא כנס, כפי שרבים גורסים, אלא בעקשנותם של יחידים; יש לנו עוד — אך לצערנו ולבשתנו יפסק במהרה — ירחון, שעיני כל העדה העברית, המפוזרת בכל קצוי תבל, נשואות אליו — ואין דורש להם. אין, כי המיעוט הדורש בטל בששים — ששים ממש — היכולים וגם צריכים לדרוש להם. מורים לעשרות, אם לא למאות, — מורים עברים ישנם בקרבנו, המתפרנסים מהוראת הלשון העברית, ואינם חותמים על העתונים האלה ואינם קוראים אותם. בעלי־בתים עברים ומשכילים סתם יש בתוכנו לאלפים, שאינם יודעים אפילו במציאותה של עתונות עברית בארץ זו. קוראים הגונים, מבני הבית, יש הני המסתפקים בזיבורית הנדפסת בעתונות היומית באידיש. וכי על „קהל נכבד" שכזה אפשר לתמוך בהוצאת עתון יומי עברי? כן; אפשר ואפשר! — כמה שתשובה זו מצלצלת כפאראדוכס. העתונות השבועית שלנו היא מצומצמת בהכרח; וצמצום הגליונות גורר צמצום גם בבחינת ספרותיים וגם בחומר ספרותי. הירחון שלנו היה כבד יותר מדי בשביל הקורא הרגיל; וקוראים רציניים בכלל מעטים הם בארצנו. דרושה לנו, מחוסרי־הפנאי ונעדרי הרחבת־הדעת, קריאה חטופה, קריאה המשביעה את הסקרנות היום־יומית תוך כדי גלגול מחילות במסילות־הברזל התחתיות, קריאה שיש לה ענין לא רק ביהדות וספרות ובאותם הדברים העומדים ברומו של עולמנו, אלא גם בדברים היורדים לעמקי חיי האדם, בדברים המטפלים בכל הענינים והמאורעות של האנושות הכללית, אשר אָנו חלק ממנה. אנשים חיים אנו ויש לנו ענין בכל אלה.

נלאינו מן המטבע של השבועון העברי בכלל, זה המאסף הסטיריאוטיפי של מאמר, פיליטון, שיר, ספור, וכרוניקה, הכתוב והנערך באותו הסגנון ואיתו הטון הידועים: בלי חדוש, בלי הפתעה כל שהיא — אותה הפתעה של שנוי, שאדם חי דורש לפעמים גם מסדר המאכלים שמבשלים לו בביתו. הכל שם לפי הנוסח שקבעו להם העורכים והסופרים. ואמנם חדלנו לקרוא את השבועון העברי, יהא מה שהוא, אף כי עודנו מקבלים אותו מהרגל או מרגש של חובה עברית.

דם חדש דרוש לעתונות העברית באמריקה, להחיותה ולעשותה מושכת את תשומת לב הקהל. עתון יומי יכול לעשות כדבר הזה. עניני כל העולם עניניו; הוא מכניסם מצנורות וממקורות שונים ומוציאם בדפוס עברי, וכך הוא משפיע השפעה עברית, אפילו שלא מדעת מקבלים. וזה משפטו מדי יום ביומו, עד שאי־אפשר לשכוח את מציאותו. ואם רק יש לו ערך עצמי, אָז אין לעבור עליו בשתיקה; צריך להשמע לו. ועוד מעלה יתירה לו, שמפאת זולותו (במחיר) וצנורות ההפצה המיוחדים לו, הוא דופק על פתחי קוראים, שעתון פחות תכוף לא יגיע אליהם לעולם. הוא מושך אליו את הקורא; ימי השיב התנועה העברית מגיוס הקוראים העברים, אשר מספרם בכח מגיע באמריקה לרבבות? נמצא־נא את מקום מגורם ונשפיע עליהם בתוקף האמת שלנו. לפי שעה אין אָנו יודעים איפה הם. העתון היומי העברי יהיה לנו „זרזיר־המתנים", שיוציא את היודעים עברית ממחבואיהם. וכשנדע אותם, נדבר אליהם: גורם את הדרך אל החנוך העברי והספרות העברית, והדרך היותר נאמנה לפעול על הקוראים היא, כידוע, דרך אגב. על־ידי שבועונים וירחונים מיוחדים לעניני היהדות לא נפעול הרבה. רוב ההשפעה צריך לבוא ממילא.

יכנס העתון היומי העברי אל הבית ויכירו שם מקומו תחילה. אָז יוכחו הילדים הלומדים בבית־הספר העברי, כי סוף־סוף לא לחנם הוציאו זמן וכח ללמוד לשון „זרה", כי הנה את כל חדשות היום ויתר ה„פרפראות" יכולים הם למצוא גם בלשון הזאת. את גודל התועלת שיש לחנוך העברי מצד עתון יומי אי־אפשר להגזים. וחזקה על רוב התלמידים, שימצאו ענין בקריאה קלה וחטופה בעתון יומי, כי יוסיפו לקרוא גם בספרים. ומי יודע? — הלא למדו פה אבותינו ואמותינו לגמגם באנגלית בחיובם של בניהם; אפשר שהבנים הקוראים ספרים עברים יחייבו גם את אבותיהם היודעים את שפתנו לחקות את מעשיהם. ואל־נא נשכח את אלפי המהגרים הבאים אלינו בזמן האחרון ממזרח אירופה, וחלק גדול מהם יודע ומדבר עברית. אנחנו נחטא לנפשם, אם נתן לפליטים האלה מארצות הדמים, שלמדו שם תורה מעוני, אשר לא ידענו כמוהו למורא, לשכוח פה את תורתם. בשבילם בלבד כדאית הטרחה להוציא עתון יומי עברי.

ובכן, איפוא, מה לעשות? — ראשית כל צריכה ההכרה בצורך העתון לחדור ללבותיהם של קוראי העתונות השבועית שלנו, עד אשר תלוה אותם כצל ולא תתן להם מנוחה, ויקומו ויעשו דבר ממשי, כל אחד בעירו או במשפחתו או בחוג מכריו. כל בית־ספר עברי באמריקה צריך להעשות מרכז־פעולה לגשם את רעיון העתון. כל מורה עברי צריך להרגיש, כי חובה קדושה מוטלת עליו להביא את דבר העתון לכל אבות תלמידיו. בתעמולה נצחו במלחמה; תעמולה היא המורה דרך לפעולה. נתחיל־נא בתעמולה רחבה, ידעו־נא לכל הפחות מיליון יהודים באמריקה, כי גבאי התנועה העברית שבארץ חושבים על הוצאתו של עתון יומי כעל שאלת־החיים של קיומנו העברי במדינה זו. ידעו־נא — עד אשר יתרגלו לידיעתם זו, ואָז יתחילו גם להתענין בדבר. אָז לא יקשה למצוא את האמצעים הדרושים ליסוד העתון היומי. ועד העתון המסתדר כעת יציע את הצעותיו המעשיות לפני הקהל ויבקש את תמיכתו. אולם קודם כל, ידע־נא הקהל את חובתו, חובת השעה וחובת העתיד: לדובב את התנועה העברית באמריקה.

מוסָדות לקְרֶדיט פָּעוּט בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל

מאת

מ ר ד כ י ב ן ה ל ל ה כ ה ן.

— —

ד.

בעקבות המוסדות „הלואה וחסכון" ביפו ובירושלים הולכות גם אגודות כאלה, שנוסדו במושבות ביהודה וביתר הגליל.

בפתח־תקוה נוסדה האגודה בצורה זעירא, ורוב התושבים בראשונה לא שמו לה לב. אנשי פתח־תקוה המה לקוחות של האפ"ק ושל „קופת־עם", אנשים הזקוקים ומשתמשים בקרדיטים לא־קטנים, ולא הבינו ולא הכירו בערכו של המוסד הפעוט הזה. אבל נמצא האדם, אחד מפקידי ועד המושבה, שהקדיש לו את מרצו ואת כשרון עבודתו, והמוסד נברא כדמותו ובצלמו של העומד וקיים ביפו. המוסד היפואי תמך באחיו הקטן שבפתח־תקוה גם בראשיתו, גם באמצעיו הכספיים. עכשיו כבר יש ל„הלואה וחסכון" בפתח־תקוה חברים למאות, המקבלים הלואות, וגם חסכונות ופקדונות יש לה במדה כמעט מספקת, האגודה משמשת גם את אכרי עין־גנים, כמובן, וגם את אנשי כפר־סבא. וכך הוא הדבר גם בראשון־לציון, במקום ש„הלואה וחסכון" נוסד רק בקיץ האחרון. בעיני בני ראשון־לציון העיקריים, הזוכרים עוד את שנות השבע של תקופת הבארון, הנה מוסד קרדיטי שיש בידו לתת הלואה רק של 15—10 לירות, במה נחשב הוא. אבל לאט־לאט גם המה מכירים בערכו הכלכלי של זה, וגם פונים אליו ומשתמשים בו. חברי האגודה המה גם מבני המושבות הקרובות: נחלת־יהודה, באר־יעקב, נס־ציונה. גם לאגודה זו כמאה וחמשים חברים, וגם היא מוצאת אנשים מכירים לה, והמוסד הולך ומתפתח. האגודה בראשון־לציון קבלה חלק מן הפקדון, שהכניס הועד האודיסאי, וועד חו"צ, קופת „המאה והכבוד" בירושלים. וגם אותה ימנה בראש האפ"ק ויסוד כמו שמנה את האגודה בפתח־תקוה. ותקנות הוו נוצרו בשביל אנשי המושבה. המבטלים לפעמים ימים בשביל נסיעות ליפו לעשות שם עסקיהם במשרד הבאנק, עסקים בלתי־מסובכים, שאפשר למלאותם גם על־ידי סוכנות, בלי הוצאת כסף וזמן לבטלה.

הצורה של „הלואה וחסכון" הולכת ומתחבבת על הצבור, ואין ספק בדבר, כי לאחר שתתקבלנה האגודות את האישור הרשמי, נשען על החוק שהתפרסם בנוגע לאגודות הדדיות וחברות קואופיראטיביות, אז תהיה בארצנו רשת שלמה של מוסדות לקרדיט פעוט בצורה מודרנית. גם עתה אפשר להרגיש נטיה אל הצורה הצבורית של „הלואה וחסכון" אפילו במוסדות־קרדיט הקיימים, משיירי „האגודות המשיתפות" מיסודו של האפ"ק. במושבה „רחובות" עודנה מתקיימת קופה כזו מלפני המלחמה, קופת הלואות התלויה באפ"ק ושאין לה, בגלל זה, רשות לקבל פקדונות, וכמובן אין לה אופי של עזרה עצמית, אין היא מתפתחת למוסד צבורי עומד ברשות עצמו.

ובשביל זה המושבות הדרומיות האחרות, גדרה, עקרון וקוסטיניה, מחכות ליום אשר תבוא הליגאליזאציה מאת השלטונים ותהי אפשרות ליסד אגודות הדדיות בכל מקום.

בשומרון עלינו לציין את ה מ ו ס ד „הלואה וחסכון" שבזכרון־יעקב. העברנו קו תחת המלה „מוסד", כי במושבה ההיא „הלואה וחסכון" עובד בתור מוסד, ולא בתור אגודה, על יסודות עממיים. זאת היא אחת מן האגודות המשיתפות, אבל היא נשתחררה מתחת האפיטרופסות של האפ"ק, הודות לתקיפותם של עסקני־צבור אחרים, שהיו בזכרון־יעקב, כמו הר"ר נ. ווייץ והמנוח אהרנסון. המוסד קיים זה חמש־עשרה שנה, ומהווה עכשיו לא־קטן. במושבה ישנם אנשים אמידים, והמוסד להם לבאנק, להפקיד בקופתו את חסכונותיהם. בקופת המוסד שמור הון יותר מכפי הנחוץ להיקף עניניו, והוא מוסר את יתרונותיו לקופת האפ"ק בחיפה; אינו הוה, כי־אם מלוה להבאנק. אחד ממשכילי המושבה ניהל במרץ ובחבה את הענינים ואת החשבונות בדייקנות מצוינת ובכבוד גמור. כפי שאמרנו, אין המוסד בזכרון־יעקב אגודה להלואה והסכון; הוא יותר קרוב אל הטפוס של חברות קרדיט בערבות הדדיות המסחריות. החברים מחויבים להכניס סכומים גדולים יותר מדי (עשרים וחמש לירות מצריות) וגם כמות ההלואות גדולה יותר מכפי המדה הרגילה בשביל חברות ל„הלואה וחסכון" בארצנו. שאיפה זו, כי המוסד לקרדיט פעוט ימלא את מקומו של באנק מסחרי, אנו מרגישים בכל המושבות, ובמה שנוגע לזכרון־יעקב, הנה המוסד הקרדיטי שלהם, צריכים להודות, לא יבוש אם יעמידו אותו בשורה אחת עם חברות־קרדיט הדדיות בכל עיר מחוזית רגילה. מה שנכבד לנו, כי התושבים בערינו ובמושבותינו מכירים את הערך החשוב של הפרינציפיון, המונח במוסדות הבריאה והכבוד, העיקר החברתי הגדול של עזרה עצמית.

דירא לעצמי „הלואה וחסכון" גם המוסד להריאות שבחיפה, אם כי אין בו מן היסודות העיקריים של מוסד קרדיטי פעוט מטפוס זה. במוסד זה בחיפה נתערבו תחומי גמילות־חסד להלואות־חסד בקרדיטים מסחריים, ואפילו היסודות החברתיים של אגודות ממין זה אינם ניכרים שם דים. המאכסימום של ההלואות הוא גדול יותר מן המדות של „הלואה וחסכון" (שבעים לירות מצריות), ובהלואות מינימאליות הוא לפעמים מגיע עד אופי של קופת הצדקה. ה„חברים" של „הלואה וחסכון" אינם משתתפים אפילו בתשלומי־החבר. עניני הצבור בעיר זו המה תמיד ינעים, והמוסד להלואות עובר מרשות לרשות, מאת ועד העיר לידי קבוצת עסקנים, ואין אדונים קבועים לו, כמו שאין גם צורתו החקית קבועה. אין לו גם תקנות קבועות, ורק האישור הרשמי הבא יקבע את גבולות פעולותיו החוקיים, יגדיל את חובותיו ואת זכויותיו. אישור רשמי נחוץ בכל מקום, בפרט באותן המקומות שהאטמוספירה הצבורית זקוקה לקטורת.

והאישור הרשמי נחוץ ביחוד כדי להמנע מכל פולי־טיקה צבורית מקומית, קטנטנת. בטבריה, למשל, מתקיימת אגודה להלואה וחסכון, שנוסדה בראשונה על יסודות חברתיים, הרעיון של עזרה עצמית מכה שרשים בקרב

הצבור שלנו ומוצא לו אנשים, הנמסרים לעבדו באמונה ובמרץ, וכזה נמצא גם בטבריה. גירוש יפו בשעתו, בשנת תרע"ז, הביא לערי הגליל מן הכחות הצבוריים היפואים, והמה השרו גם שמה את העסקנות הבריאה והמפריאה. החברים הראשונים של אגודת „הלואה וחסכון" בטבריה היו מבעלי המלאכה אשר בעיר, ואלה לא חפצו לוותר על הבכורה שלהם, אינם חפצים לדור בכפיפה אחת עם חברים רוכלים, חנונים, פועלים, אכרים וכדומה, באמתלה, שאין המה יכולים לקבל עליהם אחריותם של אלה, שאינם בעלי־מלאכה. חכוכים בדומה להם היו גם בירושלים, בתקופה הראשונה להוסד „הלואה וחסכון", יען כי גם בירושלים החברים המיסדים היו ממיפז בעלי־המלאכה. אבל פירוד כזה אינו מאריך ימים. הרגש הצבורי, וביחוד התועלת הצבורית, חזק מפוליטיקה פעוטה. והאישור הרשמי מיישר תמיד את ההדורים האלה, והוא נותן עוז ועצמה להמוסד. „הלואה וחסכון" בטבריה, כאשר יקבל את האישור, יוכל גם לקבל פקדונות וחסכונות, ואז הוא ממילא נעשה מוסד, התלוי בצבור הרחב של הסביבה ובבטחונו בו.

התושבים בצפת ובחברון בטוחים במדה ידועה בקרדיטים למחזורם על־ידי סניפי האפ"ק שם. לסניפי הבאנק הלאומי שלנו בערים לא־גדולות כצפת וכחברון יש תפקיד ישובי, לטובת הישוב ולתמיכתו, ולא לשם ריוח יפרנכה נוסדו הסניפים האלה. בצפת קופת־מלוה עובדת בהתאמה גמורה עם סניף האפ"ק שם, ועל־פי הרוב גם באמצעים הכספיים שלו. בין קופת־המלוה מיסודו של ועד־הצירים ובין האפ"ק יש חוזה, שעל־פיהו שני המוסדים משתתפים במדה שוה בסכומים הנחוצים לצרכי ההלואות, שהן כולן מסחריות, והלואות־תמיכות אינן נעשות כלל בקופה זו. בחברון סניף האפ"ק ממלא את מקומה של קופת־מלוה, וועד הסיוע נותן רק תמיכות. במושבות הגליל התחתון עובדת הסתדרות „האכר" גם במקצוע ההלואות, ואת אמצעיה הכספיים הקופות שואבות אי מאת יק"א או מסניפי האפ"ק.

על־פני כל עבודת הקופות השונות להלואות פעוטות עוברים כחוט השני שלשה חזיונות:

א) אין איש חפץ להפטר מתשלום קומיסיון ורבית מבלי חפץ להחשב במקבלי תמיכה; ב) דייקנות להכנים את התשלומים בזמניהם הקבועים עד כמה שאפשר; ג) שאיפה בלתי־פוסקת להתאגד בחברת „הלואה וחסכון", האוצרת בקרבה את הצורה הנאותה של עזרה עצמית, מבלי להצטרך לשאת עין אל ההרים, אל נדיבים.

מכתב מירושלים

מאת

נ ד י ב מ ר צ י

א

מי יבנה את הארץ? הרכוש הפרטי או הלאומי? — שאלה תיאורית זו שנשאלה בבית־המדרש הציוני בתקופת ה„פראקציה" ישהזרה ונעורה אח־כך בזמנים שונים, קבלת בשנים שאחר הצהרת באלפור ערך פרובלימאטי מסדרגת ראשונה. שאלה זו שהיתה לפני מתן ההצהרה — כמו הרבה שאלות ציוניות אחרות — רק „הלכתא למשיחא" נעשתה עכשיו, בערב התהוות התהפכות החלום הציוני למציאות ממשית, לשאלת־חיים בוערת המפרידה בין אדים „בוני ציון" מפלגות הפועלים תומכות ברעיון ה„הלאמה" ומתנגדות לרכוש הפרטי, בהוכיחן: א) שהרכוש הפרטי המיוסד בתכרת על נצול הוא נגד עיקרי הצדק והרוח העברי ההיסטורי. ב) הרכוש הפרטי מטבעו לחזור אחר עבודה זולה, ויש על כן לחשוש שאחר כל הסייגים שתעשה ההסתדרות הציונית ימצא דרכים להשתמט מהעול של עבודה עברית. ג) הרכוש הפרטי יפתח בארץ צורות ישוב ידועות, שאינן מתאימות להכשרת הארץ בתור בית קבול להגירה המונית ומועילות רק לעניני־הכים שלהם

לעומת זה טוענים מתנגדי ההלאמה, שרק האיניציאטיבה הפרטית היא השאור שבעיסה בחיי המעשה והמפעל. ההתמכרות האינטנסיבית של כל יחיד לעסקיו הפרטיים משמשת ערובה בטוחה להתקדמות והצלחת המפעל הישובי הכללי. לא בכספי נדבות תבנה ארץ שוממה וחרבה ולא על משענת קנה רצוץ ורקוב בזה יקום עם חצי מת. התנדבות עממית ראויה לשמה אפשרית רק בימי־פז ספורים של עלית נשמה לאומית ולא לחזיון עובר בזה תעגן תקוה אחרונה יחידה של עם יתום העומד לפני שאלת „היות או חדול?" ... ההיסטוריה אינו עומד על מקומו ואם נחכה בעבודתנו עד שיהיו לנו לזה האמצעים הלאומיים — יקדימונו אחרים ונהיתה תחפך לזרים גם עוד לא איכשר דרא... אם נעמוד על עיקר ה„הלאמה" תפגש עבודתנו במעצורים מצד אלה שגורל ארץ־ישראל לפי שעה בידם, אשר לא יסכימו שארץ־ישראל תשמש מופת לצורות־חיים לא רצויות בעיניהם...

הרבה קולמוסים נשתברו והרבה דיו נשפך על „הלכתא רבתי" זו ועדיין במחלוקת היא שנויה. הועידה הציונית בלונדון אמנם הכריעה, ברובה הגדול, את הכף לצד הרכוש הפרטי. אבל לא טעמים פרינציפיאליים חתכו הפעם את גורלה של השאלה התיונית היאת, אלא פשרנות של „בעלי־בתים" הבוחרים ב„שביל הזהב" והמתנהגים במקרים כאלה לפי הכלל הנודע: „אחוז בזה וגם מזה אל תנח ידך".

בהכרעה זו הוכיחה הועידה הלונדונית על אינרציה המחשבה השלטת במחנה הציונים, שגם בשאלה נוקבת וחודרת למעמקי המהות הציונית לא ידעו להתרומם לגובה פרינציפיוני ולהתחשבם עם מכשירי השעה גמרו אומר להניחית את העם ציונה בדרך הקלה הכבושה מדור־דור... נצחה הפשרנות ה„בעל־ביתית" את הפרינציפיאליות העברית ההיסטורית שיצרה את הפתגם: „יקוב הדין את ההר".

החלטה הפשרנית הזאת הניחה על דרך עבודתנו אבן נגף כבדת משקל שמועקתה מורגשת היטב לחלוצים החדשים, שועד הצירים אינו מכניס בשום אופן, בהתאם להחלטת לונדון, לקניה בשבילם אדמה השייכת לרכוש היהודי הפרטי. אך אם יש כאן מכשול, עכוב אין כאן אפשר לראות מראש, שההתקרבות למציאות ארץ־ישראלית ומאורעות העולם שיתחוללו בשנים הקרובות, יטביעו את חותמם גם על הציוניות הרשמית והחלטת לונדון עבידא דבטלא. זולת זה עוד נשאר גם בתוך מסגרת החלטות הועידה הלונדונית כר נרחב לעבודה ענקית, אם גם לא מתאימה למטרתנו, במשך השנים הקרובות. אך מקור הטראגידיה הוא לא בהחלטות ידועות, אלא בחולשת הפנימית ענשה של פשרנות — רשלנות. לא רק שתמיד היא מוותרת על

[illegible] אף את התלקים [illegible] הפשרנות — [illegible] [illegible] הקבוצות [illegible] גם לעבודה ה„לאומית" — בכל זאת לא רק שלא צעדנו שום צעד קדימה לאחד משתי המטרות האמורות, אלא שעוד נסוגנו [illegible] נסוגות הרבה מעלות אחוריות..

[illegible]

[illegible] בלבך את [illegible] הספאריות — [illegible] זה שעוד [illegible] השבחה הוא עומד ומברו על בואו לעזרת בנין הארץ בדמות [illegible] „אחוזה", „זבולון", „רעננה" וכו' הבזים בהחתם [illegible] התקופה עשירה בדבך [illegible] על הגויר במשך השנים שעברו אחרי [illegible] [illegible] שנים האחרונות שום יצירה [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] יום נשקפים לעיני הרואה ממרומי הרי הגליל, בקעת הירדן [illegible] השרון, בבצבת-זכרון [illegible] [illegible]

ולא הרבה טוב מזה הוא המצב בשדה הפעולה של ההסתדרות הציונית. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] לחצי מליון פונטים ויחזיק במליה של מאה ועשרים פקיד, בהתעסקו במשך שלש שנים בחבור תכניות-שוא והצעות-עקר אותה עבודת היצירה הגדולה שלקראתה רומם כל לב יהודי באשר הוא נדח — ל א נעשתה. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] הצירים"...

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ..!

קראתי את הדין-וחשבון של עבודת ועד הצירים בשנת תר"ף ובעניתי מקרוא, הרגשתי כאילו הנני [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] ספרים וכו' וכו'. בכל הדברים הנקובים לעיל יש בלי שום [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] עבודת הישיבות של ועד-הצירים בשנת התולפת [illegible] [illegible] ועד-הצירים בנה במשך שנת תר"פ [illegible] [illegible] בירושלים... ואם עוד נביא בחשבון את העובדה שבשנת החשבון [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] פניה את צעיף אלמנותה עתיק-היומין. ארץ-ישראל הולכת [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] צד ועבר. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] „שירי [illegible]" [illegible] [illegible] את עפר ארצנו [illegible] [illegible] דל בספרות [illegible] [illegible] ישירו את [illegible] אבני-הצק-דרכים יעירו את כליון נפשם [illegible] [illegible] והמסובלות הם נושאים את עמוד-האש [illegible] את הלבבות ומאיר בחשכת חייו של עם אובד בעניו את הדרך המובילה ממדבר גלותו אל ערש ילדותו וארץ אבותיו.

ברם, לא אנחנו מעבידים אותם ולא על עבודתנו הם נשענים. [illegible] [illegible] ארצנו, הולך וכובש את הארץ נוסף לכבוש המדיני גם כבוש תרבותי-ציביליזאטורי. [illegible] את פועלינו [illegible] אבל כבר עכשיו שוררת בחוגים [illegible] [illegible] כי רק חסד נעשה אתנו. [illegible] מה ילד יום מחר? שונאינו כבר העירו באחת הישיבות האחרונות של ה„מועצה ארץ-ישראלית" את אזני [illegible] על זה שהיא מכברת בעבודותיה הצבוריות את „המהגרים הזרים" על הפועלים ילידי הארץ... ולמרות מה שהממשלה עומדת לצדנו באמת ובלבב שלם תהיה [illegible]

להתחשב עם הדרישות ההגיוניות, אם גם בלתי־צודקות, של התושבים. נוסף לזה יש עוד צד למטבע: אין המפעל הציוני שלם כל עוד היותו סמוך על שלחן „אפטרופסתו". „בעל המטבע הוא מחוה הדעה". נוצר תאנה יאכל פריה ובונה ארץ הוא יבעלנה. עבודת הבנין הנעשית כעת בארץ תעיד ביום דין לזכות ה„חזקה" של בעלית. ואוי לנו אם נשליך יהבנו על אחרים ולא נקח לקח כל עוד לא עבר המועד מקורות ימי ארצות אחרות... אמנם לפי מצבנו הנוכחי אין מקום לשום חשש. אך אי חכם ויחדור לתוך תעלומת העתיד הקרוב? בתקופתנו התפכפכה מי יערוב לנו מהפתעות הרות אסון? עבודה עברית ורכוש זר — למה הדבר דומה? לגרעין רך הטמון באדמת צרשים אשר השכבה העליונה של האדמה הקשה לוחצת עליו ועוצרת בעדו מנבוט ומהתפרץ לגידול.

מובן מאליו, שגם השתתפות הרכוש היהודי בהלואת ממשלת ארץ־ישראל לא תשנה הרבה את המצב בנידון האמור. כי עבודות שתעשינה בכספי הלואה תקראנה על שם הממשלה ותועילנה רק לחזק את כחה וזכותה על הארץ. הדרך היחידה והבטוחה להצלחת המפעל הציוני היא בנין הארץ על־ידי הרכוש היהודי תחת דגל ההסתדרות הציונית. ובזה מונח ערכו ההיסטורי גדול של „קרן היסוד".

מִכְתָּב אֶל הַמַּעֲרֶכֶת

עורך נכבד!

בבקשה לתת מקום להערתי זאת בעתוננו:

ה א ר ה ח ד ש ה ל כ ת ו ב ת ה ש ל ו ח. קראתי בה„טאגעבלאט" מאמר מאת מר בובליק, שהזכיר את הכתובת שנמצאה לפני ארבעים שנה בנקבת השלוח, והנה עלה ברעיוני ביאור חדש למליצה סתומה שבכתובת זו, והנני מציעו בזה לפני קוראי „התורן". בשורה השלישית שבכתובת נאמר:

„כי הית(ה) זדה בצר מימן ומ(שמ)אל וכו'".

במובן המלה „זדה" התפלפלו מאז החוקרים ופרשוה בערבית. והיוצא מדבריהם הוא, שבכל אופן היא פעל הבא בהתיחסות אל החוצבים ולא אל התעלה (ראה „די דזשואיש אנציקלופדיה" ערך „סילואם אינסקריפשון") ועל־פיהם תרגמו האדונים מר בן־גוריון ובן־צבי בספרם היקר „ארץ־ישראל" „געריכטעט אין פעלז פון רעכטס און פון לינקס". ולא התבוננו כלל, שלפי זה תהיינה השורות ג'—ד' אך שפת יתר ובעין הכפלה לראש שורה ב'. ולכן נראה לי, שמלת „זדה" היא מונח במלאכת החציבה לצוק קשה שאינו מתחצב. שורש המלה „זוד" = התקומם, התרים; כאילו האדמה מתקוממת נגד העובדים בה (השוה נזיר פרק ב', מ"ב, ובפירוש המשנה להרמב"ם). הכתובת אומרת איפוא בזה לתת טעם להתפתלות הנקבה, שלא היתה זאת מבלי דעת המקדרים לכוון את קדורם בקו ישר — כהחלטת מר בובליק — כי־אם מפגשם אלה צוקים ואלה שבנגדם משמאל בצוק איתן שלא צלחו עליו כלי עבודתם, וזו שהבריחתם לנטות בעקלקלות. והנה מלבד מה שהרווחנו בזה להעשיר את שפתנו במלה חדשה שכפי ידיעתי אין אחרת שיתבטא בה המושג הזה בשלימותו, הנה הרווחנו גם כן לדעת, שבדורו של חזקיהו עמדה בכר האומנות בישראל במדרגה גבוהה מאד, עד שלא נבהל מהם אף הבוון שבמלאכת הקדור. אלא שהיו כאומנים בלי כלים.

ח. מ. ברכר.

מִפְּעֻלּוֹת הַמּוֹרִים הָעִבְרִים

ה ח ל ט ו ת ו ע י ד ת „א ג ו ד ת ה מ ו ר י ם ה ע ב ר י ם ב נ י ו ־ י ו ר ק ו ס ב י ב ו ת י ה" (י"ג — י"ד שבט, תרפ"א) *

הועידה היתה חצי־שנתית ופעם נקראה במוקדם, בשני חדשים בערך לפני זמנה הקבוע. את סבת ההקדם באר מר י. ביבר, מזכיר האגודה, בישיבת הפתיחה:

הועידה האחרונה שהיתה בחודש תשרי שעבר לא הצליחה להביא את האחדות הדרושה באגודה; הועד הפועל לא היה מוצלח; הפרובלימה של הסתדרות המורים הכניסה רוח של מחלוקת ופירוד בין חברי האגודה וכמו כן בין חברי הועד הפועל, ואי־אפשר היה לגשת לעבודה קונסטרוקטיבית בתוך האגודה. אם מצב שכזה ימשך בעתיד אין שום תקוה לאגודה להתקיים. הוא ציין גם כן את מטרת הועידה הזאת: קודם כל לבחור בועד פועל שיקבל על עצמו לעבוד לטובת האגודה. לקבוע יחס ברור להסתדרות המורים באופן שלא יבואו אחר כך חברי ועד הפועל ויכניסו בשאלה זו מחלוקתם בין לחיוב ובין לשלילה; לשנות חוקים אחדים של ספר התקנות באופן שיתאים יותר אל חיי האגודה

אחר משא־ומתן ארוך נתקבלו ההחלטות הבאות

1. יצומצם מספר חברי הועד הפועל ומעכשיו יהיה הועד הפועל בן שבעה חברים תחת שנים־עשר שהיו עד כה

2. מן כלל חברי הועד הפועל יהיו שלשה בועד הלשכה, יושב־ראש, גזבר ונאמן, שהם יוציאו לפועל את החלטת הועד הפועל

3. המזכיר אינו יכול להיות חבר בועד הפועל

ה ע ר ה: החלטה זו נתקבלה ברוב של שתי דעות.

4. לחברי הועד הפועל יכולים להבחר רק אלו שאינם חברים בועד הפועל של הסתדרות המורים.

5. מלבד זה נבחרים שלשה חברים ב„ועד בוחן". תפקידו של ועד זה הוא, לבחון את המורים הרוצים להיות חברים לאגודה, אם הם ראויים לזה, ואין רשות לועד הפועל לקבל מעכשיו שום חבר חדש בלי כרטיס מועד הבוחן.

6. הועד הבוחן הוא גם ועד השופט, והוא עומד מחוץ לועד הפועל של האגודה.

7. מחודש אדר ב' והלאה ישתלם מס החברים לא לפי המשכורת כמו שהיה נהוג עד עכשיו, אלא לפי הסוגים, כזה: מורים מסוג א' משלמים 1.25 דולאר לחודש, מסוג ב' — 1 דולאר, סוג ג' — 75 סנטים.

8. חברים שלא שלמו את מסם עד הועידה יצאו מן האגודה באופן אוטומאטי ואלה שיחפצו לשוב, דינם כדין חברים חדשים וקנס יוטל עליהם לשלם את כל חובותיהם לאגודה.

9. אגודת המורים בניו־יורק מקבלת על עצמה להיות כנוף להסתדרות המורים הארצית ולשלם מס של עשרה סנט לחודש בעד כל חבר פורע. התשלומים מסתלקים פעם לשלשה חדשים. אבל אין רשות לועד הפועל למסור את המס להסתדרות

---

* ההחלטות בצירתי המעובדת נמסרו למערכת עתוננו בשבוע הזה. — ה מ ע ר כ ת.

המורים טרם קבלו מועד הפועל של ההסתדרות דין־וחשבון מהכספים והפעולות שלו, ואם הדין־וחשבון איננו מתאשר על־ידי הועד הפועל של אגודת המורים, יובא הענין לפני האספה הכללית.

10. הועד הפועל צריך לערוך אספה תנובית פעם אחת בכל חודש.

11. ועידה זו היא התאורשנתית ואין על הועד הפועל לערוך ועידה אחרת עד אלול שנת תרפ"א

12. נתקבלה החלטה לשלוח טלגראמה של אחוה למורים העבריים שבווינניפג.

תוצאות הבחירות: למזכיר — י. ביבר.

לועד הכבוד והשיפוט — א. איבסי, ד. א. פרידלאנד וח. רימנביץ

לועד הפועל — ח. ברוטמאן, י. גולדברג, ח. וויגוגראה, ג. זוסביק, מ. סלאבקין, א. רבינוביץ וש. ל. שמואלי

—אגודת מורים עברים בדיטרויט. מר מ. גורדון מדיטרויט מודיע לנו:

לפני שלשה חדשים נוסדה פה אגודת מורים עבריים אליה נכנסו כל מורי דיטרויט וגם מורי ווינדזור אשר בקנדה הסמוכה לדיטרויט. נשיא האגודה הוא מר ב. איזיקס, מנהל בתי־הספר המאוחדים בדיטרויט; סגן־הנשיא הוא מר א. ד. מארקסון; המזכיר — מר מ. גורדון.

מטרת האגודה היא: א) השתכללות המורים והשתלמותם בידיעות הכי נחוצות להוראה פוריה ומוצלחת. לתכלית זו מתאספים המורים פעמים בחודש ומתווכחים ודנים בשאלות הנוגעות לחנוך; מתענינים בכל המתרחש בעולם החנוך הכללי ומתבוננים ביחוד אל הדעות והזרמים החדשים שבעולם החנוך העברי. ב) השטת עזרה חמרית להסתדרות המורים הכללית בכל עת מצוא. (האגודה הדיטרויטית לא נספחה אל ההסתדרות הכללית בתור סניף ישר, מפני שהיא, האגודה הדיטרויטית, איננה מסכימה לפרינציפיון היסודי, הפרינציפיון הדיציפלינארי שבההסתדרות הכללית). ג) הפצת התרבות העברית.

האגודה ערכה אספה פומבית לשם פרסום השפה העברית ביום א', 27 לחודש פברואר, 1921.

הנואמים: מר א. ד. מארקסון, מר נ. קראל, מר מ. מיכלין ומר א. מרטר אורח אוקראינה.

המקריאות: מר שושנה פייק, מרת היה ליפשיץ ומרת ...

חדשות ומאורעות

באמריקה.

—הצעת הגזרה נגד ההגירה. יום השבת, 10 לפברואר, היום שבו נתקבלה בהסינאט הצעת־החק נגד ההגירה, וכן הימים התכופים אחרי זה, ימי הישיבות המשותפות של באיכח שני ה„בתים" וימי המשא ומתן האחרון על הצעה זו אחרי שהושבה אל הסינאט והמורשין, — יצייני הימים היותר קשים והיותר נוראים לידידי ההגירה החפשית בכלל ולאלה הדואגים לגורל המהגרים היהודים. קרבנות הפוגרומים והמלחמה והתנאים שאחרי המלחמה, בפרט. יותר משיגורנו בא לנו. הסינאט קבל את ההצעה בצורה כזו, שהפתיעה גם את מתנגדי ההגירה היותר קיצוניים. היתר כניסה לשלשת אחוזים ממספר המהגרים שנמצאו כאן ב־1910, זו ההצעה שנתקבלה בהסיאנט בצורתה ה„מתוקנה", — את זו אין לכנות בשם הצעת־חק, אלא הצעת־גזירה היותר קשה. זוהי נעילת דלת בפני המהגרים באופן עוד יותר רע מהצעה הידועה של דז'ונסון. כידוע, היה בהצעתו של האחרון ויתור כלפי נשיהם וילדיהם של המהגרים הנמצאים כאן והויתור הזה היה מעלה בלי ספק את מספר המהגרים ליותר מאשר „שלשת האחוזים". תוצאות הגזירה הזאת, אם תתקבל לחוק, ביחס אל ההגירה היהודית יש לראות מהשערה המספרית הזאת הקרובה להאמת: על־פי הגזירה של „שלשת אחוזים", לפי ספירת האיכלוסים בשנת 1910, יכנסו מרוסיה ומפולניה, שלפני המלחמה, רק בערך 50 אלף מהגרים — יהודים ולא־יהודים.

הצירים היהודים בקונגרס, אייזיק סיגל מנוי־יורק ואדולף סאבאט משיקאגו, שנתמנו מטעם ראש המורשין בתור באי־כח (של המורשין) לישיבות המשותפות עם באיכח הסינאט, נלחמו בכל תוקף ובכל מרץ נגד ההצעה. הם הוכיחו על כל אי־ההומאניות, אי־האמריקאיות ועל כל העול שיש בהצעת ההגבלה. מתוך יאוש נסו להשיב להצעה את צורתה המקורית, שהתירה, כידוע, להכניס חמשה אחוזים מן המהגרים, וכן בקשו ויתורים ביחס לנשיהם וילדיהם של המהגרים, וגם להתנהג לפנים משורת הדין עם אלה המהגרים הראויים לתשומת־לב מיוחדה. אולם דבריהם נפלו על אזנים חרשות. הצעת־הגזירה של „שלשת אחוזים" נתקבלה בישיבות המשותפות פה־אחד, להוציא את המיעוט הקטן של שני באיכח היהודים.

בשעה שעתוננו נמסר לדפוס כבר הועלה הצעת־החק על שולחנם של שני ה„בתים". ומרבית לאישרם הודאו של הסינאטורים וצירי המורשין. התקוה היחידה היא, שהנשיא ווילסון לא יתן את הסכמתו לחק הזה ושמפני קוצר זמנן של ישיבות הקונגרס הנוכחי לא יספיקו הצירים לאשר את החק למרות ה„ויטו" של הנשיא

—ועידת השלום בדבר המאנדאטים. המחלקה המדינית של ממשלת ארצות־הברית קבלה את כל התעודות בדבר המאנדאטים של חבר הלאומים" מסר לאנגליה וצרפת על ארץ־ישראל וסוריה. מתוך התעודות האלה מתברר, כי חלקה הדרומי של סוריה, אצל גבולותיה של ארץ ישראל, נמסר, על־ידי אמנה עם צרפת, לאנגליה. על־פי זה עובר לזו האחרונה כל מדבר סוריה, שחבר הלאומים מסרו קודם לצרפת. לאנגליה תהיה עכשיו האפשרות לגשם את תכניתה — לסלול לה דרך ביבשה להודו. אנגליה תבנה מסילת־ברזל מארץ־ישראל להודו וכל המסילה הזאת תעבור בשטח־ארץ הנמצאת ברשותה של אנגליה

בחוץ־לארץ

באנגליה

—התיעצות משלחת הציונים עם הרברט שמואל. המזכיר החדש של המשרד לקולוניות וינסטון טשרטשיל, יסע מלונדון בימים הראשונים למארץ למצרים ושם יתיעץ עם הגנראל אלנבי

הנציב העליון של מיסופוטאמיה, קוקס, ועם הנציב העליון של ארץ־ישראל, הרברט שמואל, בדבר שאלות שונות בקשר עם המאנדאטים של אנגליה. ממצרים יסע מיניסטר־המושבות לארץ־ישראל.

גם לורד רדינג יכנס למועצה עם אלנבי ושמואל קודם שיתחיל למלא את תפקידו בתור „משנה־מלך” הודו. הוא יבוא לקאירה ב־23 למארץ.

— ה ו צ א ו ת ה צ ב א א ר ץ־ה י ש ר א ל י.
בתשובה על שאלת אחד מחברי המורשון בירר בשם הממשלה סיר וויליאמסון, כי סכום ההוצאות לכלכלת הצבא האנגלי הנמצא עכשיו בארץ־ישראל עולה לערך 300,000 לירות־שטרלינג לחודש.

— ד ר י ש ו ת ה ס ו ר י ם. ה„טיימס” פרסם טלגראמה שקבל מאת נשיא הועד המרכזי של „סוריה המאוחדה”. הטלגראמה אומרת, שבועידת הערבים והסורים בקאירה החלט למחות נגד הממשלות הרוצות ליסד קולוניות בארצות זרות תחת המסוה של „מאנדאטים”. הועידה החליטה גם כן לדרוש מאת הממשלות שהסורים יקבלו רשיון לשלוח את בא־כחם אל ועידת הפרימיירים של הממשלות המאוחדות שבלונדון.

— ה „מ ו ר נ י נ ג פ ו ס ט” ד ו ר ש ח ש ב ו ן מ א ת מ ו נ ד. באחד ממאמריו הראשיים בשבוע העבר דורש ה„מורנינג פוסט” מאת אלפרד מונד, שיברר את תכלית בקורו בארץ־ישראל, אם היה שם בתור מיניסטר אנגלי או בתור יהודי שדאג רק למצב עניני היהודים.

— ל ז כ ר ו ן פ ר י ד ל א נ ד ר ו ק א נ ט ו ר.
יהודי גלאסגוי פתחו ספריה יהודית והקציעו בה מחלקה מיוחדה על שמם של קדושי־הסיוע של יהודי אמריקה — פרידלאנדר וקאנטור.

*   *   *

ב ק נ ד ה

בעיר סאסקאטון נערכה כלפני שבוע ועידה של באי־כח הקהלות היהודיות במערב קנדה. הועידה ארכה שני ימים ורובם של הצירים — 20 — היו חקלאיים, בתור באי־כח עשר קולוניות יהודיות. אחת השאלות החשובות שעמדה על הפרק היתה: סדור המהגרים החדשים בתור פועלים חקלאיים. מתוך המשא־ומתן התברר, כי יש אפשריות גדולות בשביל המהגרים החדשים להתגלגל בארץ בתור עובדי אדמה והאמצעי הראשי להוציא לפעולות את הדבר הזה הוא — יצירת אטמוספירה יהודית במקומות ישוביהם החדשים. כי בלעדי זה ירגישו המתישבים בעת הראשונה שהם עזובים ותלושים מתוך אחיהם ויהיה קשה להם להתקשר אל נחלותיהם.

הועידה החליטה ליסד הסתדרות חקלאית יהודית ואחת עבודותיה הראשיות והראשונות תהיה: סייע יצירתי למהגרים החדשים כדי להפוך אותם לאכרים. ההסתדרות תקבוץ קרן של 50 אלף דולארים ו־10 אלפים דולארים יוקדשו לצרכי החנוך העברי בשביל ילדי האכרים היהודים.

*   *   *

ב צ ר פ ת.

— „ח ב ר ה ל א ו מ י ם” ו ה מ א נ ד א ט י ם.
ה„מועצה של חבר־הלאומים” פתחה שוב את ישיבותיה בפאריז. בין הדברים העומדים על הפרק הם הסעיפים החדשים בתעודות המאנדאטים על ארץ־ישראל ומיסופוטאמית, כגון: הסעיף האומר, שמדבר סוריה עובר מצרפת לאנגלית. המועצה הזאת צריכה לאשר באופן מחלט ומסוים את שני המאנדאטים

המועצה תמשיך את ישיבותיה עד למארץ.

— פ ר ס ו ם ר ש מ י ש ל ה פ ו ג ר ו מ י ם. העתון הרשמי של „חבר הלאומים” מדפיס את התזכיר בדבר הפוגרומים שנערכו ביהודי אוקראינה, שהוגש לפני ה„חבר” על־ידי ועד הדליגאציות היהודיות.

— ה ה ג נ ה ע ל ז כ ו י ו ת ה מ י ע ו ט י ם ב ח ב ר ה ל א ו מ י ם. לבא־כח ועד הדליגאציות היהודיות היתה שיחה עם מר קולבן מנהל המחלקה לזכויות המיעוטים שעל־יד חבר־הלאומים.

בשעת השיחה דברו על השאלות שעוררו ועד הדליגאציות היהודיות בתזכיריו שהגיש לחבר הלאומים בזמן האספה האחרונה ועל הפרוצידורה שעל־פיה צריך להגן על זכויות אלו.

השיחה הביאה לידי תוצאות ממשיות ידועות.

*   *   *

ב ג ר מ נ י ה.

— ה א נ ט י ש מ י י ם מ ב ק ש י ם א ת ת מ י כ ת ה י ה ו ד י ם. העתון הסוציאל־דימוקראטי „פורווערטס” היוצא בברלין, פרסם שורה שלמה של עובדות המוכיחות, כי מפלגת המונארכיסטים־הלאומיים, המנהלת עכשיו, לרגלי הבחירות אל הפארלאמנט הפרוסי, תעמולה אנטישמית נמרצה, פונה בעת ובעונה אחת בקולות־קוראים אל יהודים עשירים שונים, ודורשת מהם את תמיכתם. הדבר היותר מתמיה בחזיון זה — מעיר ה„פורווערטס” — הוא, שיהודים אחדים נענו לפרוזי האנטישמיים ונתנו את התמיכה הנדרשה.

באחת האספות של הבוחרים בברלין נשא אחד מן המיניסטרים הקודמים, מר נאטהיין, נאום נגד האנטישמיים. הוא הוכיח לנאספים, כי האנטישמיות מביאה נזק רב לענינים הגרמניים.

*

ב פ י נ ל נ ד י ה

הממשלה הפינית הודיעה ל„ועד היהודי המאוחד לעניני חוץ” [illegible], כי היא נכונה לקבל את הענינים בדבר המיעוטים הלאומיים המעובדים על־ידי חבר־הלאומים וכי היא נכונה גם כן לתת ליהודים אותן הזכויות בדבר [illegible] ההבטחה [illegible] אינה ברורה, אחרי שהסעיפים בדבר מיעוטים לאומיים מדברים בפירוש על הזכויות האלה.

הועד הנזכר דורש עכשיו מאת הממשלה הפינלנדית, כי תתן על יהודים זרים להתאזרח בארצה ושתתן ליהודים הרוסים הגרים שם מלפני המלחמה ובן ילדיהם שנולדו בפינלנדיה זכויות אזרחיות.

*   *   *

ב א ר צ ו ת א ח ר ו ת.

— ב א ו ק ר א י נ ה. לווינה נתקבלו ידיעות, כי מחנות של חיילים ערכו פוגרום במוהילוב, וכי הבולשיביקים ענשו בעונש מות ארבעה יהודים בקאמיניץ־פודולסק.

— ב ל ט ב י ה. לפי ידיעה מריגה, צפויה סכנה לקיום מועצת הקהלה המליכית מפני הסכסוכים המפלגתיים ההולכים ומתחדדים. בישיבה האחרונה של מועצת הקהלה עזבו הציונים וצעירי ציון את האולם בדימוס, אחרי שלא נתקבלה הצעתם לבחור במועצה חדשה.

— ב ה ו נ ג ר י ה. המפלגה האנטישמית ה„מאדיארים הנעורים” דורשת מאת הממשלה, שתחרים את העתונות היהודית בהונגריה ושתעניש בעונש מלקות ובעונש מות את העתונאים המפיצים ידיעות „בלתי־אמתיות” אודות הונגריה.

— ב ס פ ר ד. עסקנים יהודים אחדים במאדריד משתדלים לארגן הסתדרות של היהודים הספרדים שבכל העולם. לפי ידיעות אחרונות התקדם המפעל הזה בעת האחרונה בצעדים חשובים.

* * *

ב א ר ץ ־ י ש ר א ל.

— י צ י א ת א ו ס י ש ק י ן ל א מ ר י ק ה. נתקבלה ידיעה מירושלים, כי ביום הששי, 25 לפברואר, יוצא אוסישקין משם לאמריקה. הוא יתעכב בדרכו בלונדון.

יחד עם אוסישקין יסע גם הד"ר מוסיזון.

מודיעים גם כן, שהפרופיסור ווארבורג, ששהה בארץ־ישראל חדשים אחדים וחקר ביחוד אחרי המצב התרבותי, מתכונן כבר לחזירתו לאירופה. הוא גלה את דעתו לפני עתונאים, כי בבואו לאירופה יקדיש את כל מרצו לטובת האוניברסיטה העברית והספריה הלאומית.

— ה ז מ נ ת ה ע ר ב י ם מ ח ב ר ו ן. הערבים תושבי חברון והסביבה שלחו מכתב אל הממשלה, שבו הם מזמינים מהגרים יהודים לבוא ולהתישב בתוכם. במכתב הזה הם גם מביעים מחאה נגד הקונגרס הערבי בחיפה, שהחליט, כידוע, להלחם נגד השאיפות הציוניות.

— ח ב ר ת „ י ע ר ”. העסקן הציוני הידוע ומי שהיה חבר הגדוד העברי בארץ־ישראל מר ש. פרנקל, מבקש אותנו לפרסם את החומר האינפורמאציוני הבא בדבר חברת „יער” הקיימת בארץ־ישראל:

החברה הזאת באה למלא תפקיד לאומי כפול: הבראת הארץ והספקת העצים הנחוצים לצרכי בנין ולשמוש תעשיתי. אולם יחד עם זה היא מבוססת על יסודות מסחריים מוצקים והיא איפוא אחת מהחברות המעטות שנוסדו בעת האחרונה, המעוררות את היזמה הפרטית להשקעת הון רב במקצועות ישוביים גדולים כאלה, שבארצות אחרות תלויה הוצאתם אל הפועל ביזמת הממשלה או ביזמת מוסדות צבוריים מרכזיים.

מיסדי החברה הם רובם סוחרים ארץ־ישראליים ובעלי־משק חקלאי וכולם מכירים את תנאי הארץ בכל מובניה. קרן החברה היסודית היא — 40 אלף לירות מצריות, כזה: 50 מניות של מיסדים בנות 200 לירות מצריות כל אחת, ושש מאות מניות של 50 לירות מצריות כל אחת. מניות המיסדים, שסכומם עולה לחמשה ועשרים אחוזים מכל קרן החברה כבר נמכרו. החברה ותקנותיה אושרו על־ידי האדמיניסטראציה הארץ־ישראלית. ברשות החברה, לפי תקנותיה, להכפיל את הונה עד לכפלים, העולה עד 80,000 לירות מצריות, מבלי לדרוש רשיון לכך.

זמן קיומה של החברה נועד ל־99 שנים, וברשות האספה הכללית של בעלי המניות להאריך ולקצר את זמן קיומה.

בנוגע לעצם החשיבות של יעור ארצנו, כדאי לשים לב אל העובדות הבאות:

ארץ־ישראל היא ארץ בלי יער. מאות בשנים עשו תושביה כל מה שביכלתם בכדי לעקור את העץ האחרון שגדל פרא בבקעה ובהר; הרי הארץ חשופים. לשוא ירדו הגשמים בחורף, חמה רק סוחבים בזרמם את שכבת האדמה מצלעות הסלעים ומעמידים אותם בראש קרח. השמש לא יפרה ולא יפריח, אלא ילהט על צלעות ההר הקרח ומעלה חום והבל. חוף הים מכוסה חול והחול מתנועע, איש לא עצר בו עד היום, משנה לשנה החול מרחיב ממשלתו וכובש לו שטחים חדשים.

השפלה מלאה בצות מעלות אדים ומרעילות את האויר. הבצה משמשת קן לקדחת וזורעת מחלות ומות על כל סביבותיה. רק בעשרית השנים האחרונות מהזמן שהתחיל הישוב העברי נעשו איזה נסיונות לנטוע עצי אקליפטוס בבצות היותר מסוכנות בסביבות חדרה והתוצאות הנה מפליאות, הבצה נתיבשה, הקדחת נתמעטה, יער אדיר ונהדר מקסים עין כל עובר משתרע על שטח קילומטרים מרובים ובתוכו כמו במעון קיץ מפוזרה מושבה עברית נהדרה.

מהעז יכול, איפוא, לצאת מתוק. את הבצות בכל הארץ צריך ליער, עצי סרק שלא דורשים טפול מרובה צריך לנטוע בהרים ועל חולות הים. בזה לא רק שירחיקו את הצדדים השליליים שהארץ סובלת מהם ויקרמו גידים ובשר על העצמות היבשות, אבל העיקר, שבזה יפיחו רוח חדשה בתוך הישוב ובכלכלת הארץ. בארץ אין יתד לתקן עגלה ואין סמוכה לתמוך עץ; ערך תפוחי־הזהב נופל, מפני שאין תיבה לארוז אותם. כסא ושלחן המה מן הדברים של לוקסוס שמביאים אותם מהחוץ. והארץ, מצד אקלימה, הלא אין טוב ממנה לגידול יערות. זמן של עשר שנים די בשביל עץ האקליפטוס, למשל, שיגיע לגובה ועבי כזה, שעץ הדומה לו ברוסיה דורש זמן 25—20 שנה להתפתחותו. האקליפטוס גדל ומתפתח בארץ באדמה קלה ובפרט בבצות במדרגה שאין דוגמתה בשום מקום. העץ מוכשר לקליפה לתעשית הפאניר הנחוצה כל־כך בשביל תיבות לארוז תפוחי־הזהב.

על־ידי עבוד מתאים, טוב העץ הזה גם לרהיטים ובפרט לצרכי בנין. משתמשים בו כבר כיום לאיזה מקצועות גם על־ידי עבוד פרימיטיבי מאד. העץ הזה והדומה לו אם יטעו אותו בקנה־מדה רחב יביא מהפכה בכלכלת הארץ ותעשיה שלמה יכולה להתפתח, תעשיה שלא תהא תלויה בשוקי חוץ־לארץ, לא בהבאת החמרים ולא בהוצאת התוצרת.

— פעולות החברה הפרטית הזאת ליעור הארץ משכו עליהן את תשומת־לבם של עסקני ה„מחלקה לחקלאות ולהתישבות” שעל־יד „ועד־הצירים”, ד"ר א. רופין וי. אטינגר, ואלה האחרונים כתבו אל מיסדי החברה את הדברים הבאים:

„אנחנו חושבים כמוכם, כי עתיד גדול, הן מהצד הלאומי והן מהצד האיקונומי, נשקף לגידול יערות בארץ־ישראל. ומרוצים אנו מזה, שאנשי־מעשה ובעלי־אמון כמוכם, מוכנים להשקיע אמצעים כספיים רחבים במקצוע הזה. התכנית אשר בחרתם בה נראית לנו לבטוחה ומסוגלה להביא תוצאות מעשיות־חיוביות, — ואנו מקוים, שרבים יצטרפו לאיניציאטיבה שלכם, הן בארץ והן בחוץ־לארץ.

„יעור הארץ היא, לפי דעתנו, תפקיד מיוחד של המוסדות הלאומיים. אילם גם לחברתכם יש מקום לטפל בגידול יערות — אם קידית להאיניציאטיבה שלכם יוצר מקור־מחיה לעובדים עברים.

„ברכה רבה ליעור בארצנו — מי יתן וגם חברתכם תעזור, על־ידי גידול יערות, להבראת הארץ ולשפורה ולרבוי הישוב העברי בה”.

פקודה רשמית על יעור הארץ

מושל מחוז יפו שלח זה לא כבר את הפקודה הבאה לכל תושבי המושבות:

ממשלת ארץ־ישראל הדורשת בטובת כל תושבי הארץ, רוצה מאד לראות את הארץ שוב נטועה עצים כבימיה הקדומים מלאי הוד. הממשלה מסדרת עכשיו משתלות לעצים ועבודת היעור תתחיל בקרוב. הממשלה תבחר אדמה שאיננה טובה לזריעת אחרות ותשתמש לנטיעות באלו.

אולם זה לא מספיק. כל כפר, מושבה וחוה צריכים להתחיל עוד השנה בנטיעות עצים בסביבתם למען יפות את הארץ ולהספיק צל לעובר אורח וביחוד תמרי הסקה ורווחים לבעליהם. הממשלה רוצה, שאנשי מחוז יפו יראו את הדרך ויהיו לדוגמה לשאר חלקי ארץ־ישראל. יהיה־נא כל חג משפחתי, בנין, לידה או חתונה, ההזדמנות לנטיעת עץ.

על החתום: פ. וו. שפרלינג, מושל מחוז יפו.

הַתְּנוּעָה הַלְּאֻמִּית

„קרן היסוד".

ביום הראשון העבר, 20 לפברואר, נערכה בהארטפורד, קונ., אספת באי־כח ההסתדרויות הציוניות של מדינת קונקטיקוט. באו צירים מהערים: קירטשסטר, דינבורי, אלינגטון, הארט־פורד, ניו־בריטיין, ניו־היווין, ניו־לונדון, מידלטאון, נורביטש, טורינגטון ובושרבורי.

נתקבלה החלטה נמרצה לטובת קרן היסוד.

ההחלטה דורשת מאת הועד הפועל הציוני הארצי להתחיל תיכף בתעמולה רחבה לטובת קרן היסוד בכל ארצות־הברית.

נבחר ועד גלילי של כל ההסתדרויות הציוניות שבמדינת קונקטיקוט.

* * *

בדבר האחדות בהתנהגה הציונית.

ה„מארגען זשורנאל" פרסם את הטלגראמה הבאה, שקבל מאת סופרו הלונדוני:

„המנהיגים הציוניים (בלונדון), וביניהם — ד"ר וויצמאן וסוקולוב, עורכים מועצות תכופות בדבר היחסים עם הציונים האמריקאיים. הנטיה היא להחזיק את השלום עד כמה שאפשר ושיוריים כימין ונחמיה דיילימו, הנחשבים לבאי־כח השקפה של הציונים האמריקאיים, ישארו בתור חברי הועד הפועל המצומצם.

כל המנהיגים בוטחים בוויצמאן, שבהפגשו עם המנהיגים הציוניים באמריקה ימצא, בהתנהגותו הטכסיסית, את הדרך להבנה הדדית.

אולם הדבר ברור, כי שני הצדדים יהיו מוכרחים לוותר ולבוא לידי פשרה, מפני שהציונים בארץ־ישראל, באנגליה ובאירופה אין דעתם נוחה מדרישות הציונים האמריקאיים ולא יסכימו משום זה לשלום חד־צדדי, אם גם שרובם מתנגד כיגוד גמור לפירוד.

ד"ר וויצמאן עצמו נוטה בכל לבו לשלום, אולם יחד עם זה היה רוצה, שישימו לב לטענותיהם של אלה שאינם מסכימים לדרישותיהם של המנהיגים הציונים האמריקאיים.

מתוך שיחה עם מונד.

לשכת ה„תנועה היהודית" פרסמה שיחה שהיתה לסופר הלונדוני עם מונד בדבר בקורו האחרון והריגו מוסרים בזה את החלק היותר חשוב ממנה:

מונד שבע רצון מאד מאת נוסחת המאנדאט והביע את דעתו, כי המנהלים הציוניים שעזרו לקבלת המאנדאט ראויים לכל תהלה.

בעברו אל המצב ההוה בארץ־ישראל אמר מונד, כי אף אנגלי אחד שהיה מכיר את המצב באופן יסודי מתוך התבוננות בארץ־ישראל עצמה, לא היה מחוה את דעתו, שארץ־ישראל תושב לתורקים או להערבים, כיון שהארץ הזאת בעת האפשרויות הגדולות נשארה עזובה ושוממה באשמת האדמיניסטראציה התורקית־ערבית. הוא עבר מתוך הערה זו לדבר על עתידה המדיני של ארץ־ישראל ואמר, כי ארץ־ישראל מוכרחת על־פי המחקר ההיסטורי להיות שוב לארצם של היהודים. אולם לא היה רוצה לראות, איך שא"י מתנוונת בתעשיה ומקבלת צורה של מאנטשעסטר שניה; לא היה רוצה, שהפועלים היהודים יעבדו שם באותם התנאים של ה„ווייטשיפול" הלונדוני או של בתי עבודת הפרך הניו־יורקיים. „הציוניות", ביאר מונד, פירושה: התחדשות נעוריו של עם ישראל".

מונד העיר גם את ההערה החשובה הבאה בדבר תפקידה העתידי של היהדות הארץ־ישראלית בהתוקת קשרים בין המזרח והמערב. היא אמר: בשעה זו שההתנגדות בין המזרח והמערב הולכת וגדלה, כגון בהודו ובמצרים, הנם היהודים האלמנט היחידי שיש בכחו ליצור את הגשר המאחד את שני העולמות האלה. וזהו באמת הרעיון הצפון במאורע שהלורד רדינג נתמנה בתור משנה־מלך הודו, והרעיון הזה צפון גם כן בתפקידה של היהדות ארץ־הישראלית, שיהיה עליה למלא.

* * *

זמן בואו של וויצמאן לאמריקה.

לשכת העתונות היהודית מודיעה: הדבר כמעט מחלט, שוויצמאן, רוטהנברג וניודימש יצאו מלונדון לאמריקה בימים שבין 10 ו־20 למארץ. אפשר שבמקומו של ניודימש יסע ז'אבוטינסקי.

* * *

תעמולת פרופיסור איינשטיין לטובת האוניברסיטה העברית.

כיפר לשכת העתונות היהודית מברלין פרסם את הידיעה המעניינת הבאה:

פרופיסור איינשטיין קבל ברצון את הזמנתו של ד"ר וויצמאן, לנסוע יחד אתו לאמריקה ולעזור לו בתעמולה לטובת „קרן היסוד". איינשטיין ישתמש בהזדמנות זו לתעמולה מיוחדת לטובת האוניברסיטה העברית בירושלים.

הוא יצא מברלין ב־15 למארץ.

* * *

התקרבות המתבוללים בגרמניה אל הציונות.

כפי שמודיעים מברלין ניכרת בעת האחרונה גם בחוגי היהודים המתבוללים התענינות בציוניות ובקרן היסוד.

בלפני שבועות אחדים ערכה „אגודת הצעירים היהודים־גרמנים" בברלין אספת עם שבה התיצבו על הנושא „אנחנו וארץ־ישראל" נשיא האגודה אמר בין יתר דבריו:

„הבעת תתבוז שלנו לציוניות צריכה להתאשר על־ידי מעשים. גם אנחנו סובבים להשתתף עם הציונים בעבודת בנין ארץ־ישראל. אולם — חתמת הנואם — הציונים מצדם צריכים לכבד גם את הרגשות הפאטריוטיים שלנו בתור לאומיים גרמניים.

* * *

כרוז אל הלגיונרים העברים

הסתדרות של הלגיונרים העברים בניו־יורק פרסמה את הכרוז הקצר הבא לכל הלגיונרים העברים הנפוצים בארצות־הברית:

„ההסתדרות של הלגיונרים העברים שבניו־יורק כבר עבדה תבנית בשביל אירגון הקבוצה הראשונה של הלגיונרים, שתסע בקיץ הבא לארץ־ישראל. הסתדרות הלגיונרים קבלה ידיעות רשמיות מהממשלה האנגלית באמצעות ההסתדרות הציונית האמריקאית, כי כל לגיונר שישוב לארץ־ישראל יקבל חבל אדמה בת 150 דונאם. עובדה כבר תבנית, בהשתתפות ההסתדרות הציונית, בדבר קבלת הכספים הנחוצים להכשרת ההתישבות. הכל נכון איפוא לצאת לפעולות. ההסתדרות הניו־יורקית (של הלגיונרים) פונה על כן לכל הלגיונרים הנפוצים בארץ זו, שיש בדעתם להתישב בארץ־ישראל ושרוצים, כי גם חלקי האדמה שלהם יודרשו מהממשלה האנגלית, — כל אלה יחליפו אתנו דברים תיכף ומיד בנוגע לענין זה. אנו מבקשים מאת כל לגיונר שיענה לנו, כי יודיע לנו את שמו, כתבתו, המספר של הגדוד (רג'ימנט) ואת הבאטאליון שבו השתתף. הדבר אינו סובל כל דחוי.

הסתדרות הלגיונרים העברים, 153 מזרח ברודוויי ניו־יורק, המזכיר — יפו

* * *

עבודת הקרן הקיימת לישראל באמריקה

ההתענינות של ציוני רוטשסטר ויוטיקה, נ. י., בעבודת הקרן הקיימת גדלה באופן מוחשי הודות לבקורו של הד"ר ב. עפשטיין בשתי הערים. ברוטשסטר נוסד בהשפעתו ועד חדש לעבודת הקרן הקיימת שנכנסו אליו באי־כח כל ההסתדרויות הציוניות שבעיר. הועד החליט להתחיל בעבודה אינטנסיבית בשביל „נדבת־הנחלה" של הקרן הקיימת. ההתחלה נעשתה במכירת 36 דונאמים. התחלה יותר טובה נעשתה ביוטיקה במכירת 60 דונאמים באספת־עם במוצאי השבת שעברה. אספה זו הכניסה גם שתי רשימות־שם בנות מאה דול. כל אחת, בספר־הזהב של הקרן הקיימת. הועד שנסדר מחדש ימשיך את העבודה.

מר הרי שסקין, ראש הועד של הקרן הקיימת בקאנזאס סיטי, מא., התענין, כשכן טוב, לסדר את יום הדגל גם בעיר פ"ס־יוסף, מא., בימי החנוכה, ואספו שם 271 דולארים בשביל הקרן הקיימת. מלבד זה השפיע על הציונים בעיר ההיא למלאות מעכשיו בעצמם את חובתם להקרן הקיימת.

פה ושם מראים ה„תינוקות של בית רבן" את חבתם לציון על־ידי התענינותם בקרן הקיימת. בשבוע זה נתקבלו סכומים לנטיעת י"ג עצים בארץ־ישראל מאת תלמידי בית־הספר „עזרא" בבאלטימור (מר חיים פרץ, מנהל), ולנטיעת חמשה עצים מאת תלמידי בית־הספר „שערי ציון" בברוקלין (מר ז. ת. ניומאן, מנהל)

שונות

כ ‎י י ד י ס. ביום השלישי העבר, 22 לפברואר, הביאה האניה „אקוויטאניה" אל הנמל הניו־יורקי את המעונה היהודי, קרבן עלילת הדם, מנדל ביילים. יחד עם יתר הנוסעים נתעכב לזמן מה בנמל משום חוקי ה„קאראנטין". באי־כח של חברת „הכנסת אורחים" קבלו אחר־כך את פניו ועזרו לו בכניסתו לניו־יורק.

בשיחה עם עתונאים יהודים בקש אותם ביילים לפרסם בשמו, שלא בא לכאן להפגין את צרותיו בעבר ולהפיק תועלת מתפקידו ההיסטורי. „הנני ציוני — אמר בין יתר דבריו — והאידיאלים שלי יקרים לי יותר מכל דבר בתבל". הוא הודיע גם כן, במשך שיחתו, כי אחד מבניו הוא חבר הגדוד העברי בארץ־ישראל.

* * *

שעורי־הערב לעברית.

שעורי־הערב לעברית, שנסדרו על־ידי ההסתדרות העברית ומתנהלים על־ידי המורים והסופרים הצעירים מארץ־ישראל, ג. חנוך וי. ספקטור, נפתחו זה כשבועות אחדים ומעוררים התענינות מרובה בחוגי הציונים הצעירים והפועלים הציונים, ביחוד בחוגי אלה המתכוננים לנסוע לארץ־ישראל.

שיטת הלמודים היא הכי טבעית ומודרנית (עברית בעברית) ובהברה ארץ־הישראלית (הספרדית). (אגב: בזמן האחרון מורגשת גם באמריקה נטיה יתירה להברה זו). התלמידים כולם שבעי רצון מהשעורים.

בשבוע העבר התחילו ללמוד — מלבד „המתחילים" וה„מתכוננים" העומדים כבר בלמודם גם „קבוצת המשתלמים". אלה ילמדו, מלבד השפה העברית, גם תנ"ך, ספרות (ראשי־פרקים), גיאוגראפיה ארץ־הישראלית וכו'. תערכנה גם כן ש י ח ו ת עם התלמידים על חיי ארץ־ישראל ותנאיה.

פרטים על־דבר תנאי הכניסה אפשר לשאול אצל ההסתדרות העברית", 114 השדרה החמישית, וב„מרכז העברי" (מקום השעורים), 201 מזרח ברודוויי, כל יום משעה 6 עד 9 בערב.

תלמידים חדשים מתקבלים עד סוף חודש פברואר.

* * *

גורדוי — בדרום צרפת.

ד"ר גורדוי נסע בשבוע העבר, לשם הטבת בריאותו, לדרום צרפת המצטיין באקלימו החם.

* * *

תערוכת „בצלאל" בפאריז.

באולם היפה „לואוור" בפאריז מוצגים זה כשבוע מלאכות־היד האמנותיות של בית־הספר „בצלאל".

אל תחמיצו את השעה, יש לכם ההזדמנות עכשיו

להביא את קרוביכם מפולניה ומגליציה

אפשר להשיג אצלנו כל מיני כרטיסים במחיר האוריגינאלי של חברות־האניות מבלי כל הוספות.

לאלה הקונים כרטיסי־נסיעה בלשכת בעל הבאנק, הנרי ק. זארו, הננו מבטיחים **לא רק מחיר נמוך**, אלא גם להביא את קרוביהם הנה בהקדם היותר אפשרי.

חוץ מהבטחה ע׳ בעד נסיעה מהירה מתנהגים באי־כחו האירופאים של מר זארו, הנמצאים בכל ערי החוף וערי הבירה באירופה, עם קרוביהם באופן הכי ידידותי.

באופן כזה יכול מר זארו להבטיח לכל אלה הקונים ממנו את כרטיסי־הנסיעה בעד קרוביהם או בני משפחתם, כי באי־כחו באירופה יתיחסו עם הנוסעים באופן הכי נעים, וישתדלו שיקבלו את חתימת (וויזה) הקונסיל ושיבואו לאמריקה בהקדם היותר אפשרי.

הלשכות של הנרי ק. זארו נמצאות ב־39 קופר סקוויר, בקרן הרחוב הששי, וב־158 רחוב ריווינגטון, קרן רחוב קלינטון

הבאנק של הנרי ק. זארו שולח כסף על־ידי הפוסטה או הטלגראף לכל קצות הארץ במחיר נמוך מאד.

HENRY C. ZARO, BANKER
Palestine Traveling Bureau
Authorized under the Banking Laws of the State of New York
39 Cooper Square, cor. 6th Street

HENRY C. ZARO, BANKER
Authorized Steamship Ticket Agency
Authorized under the Banking Laws of the State of New York
158 Rivington St., cor. Clinton St.

NEW YORK CITY

UP-TO-DATE PRINTING CO., INC.

אפ־טו־דייט פרינטינג קא., אינק.

העתון הזה וכמו־כן שבועונים וירחונים אחרים
וגם ספרים בשפות: עברית, יהודית, אנגלית
ורוסית נדפסים אצלנו בהדור יותר רב.

195 קאנאל סטריט, ניו־יורק.

195 CANAL STREET. :: NEW YORK CITY.

מורה מנוסה

בעלת השכלה גבוהה שלמדה בבית־ספר לבנות בארץ־ישראל ושעבדה בסדור בתי־ספר עממיים ברוסיה, מבקשת משרת מורה בשיטה הטבעית.

לפנות ל„התורן" — אב. גולדברג.

חייב אדם מישראל לקרוא עברית - קראו את „התורן"

עתון שבועי עברי לעברים

הציונים הרוצים למלא את תפקידם הלאומי כראוי, חייבים להפיץ ככל האפשר את המלה הציונית החיה על־ידי השפה העברית, שפת נשמתנו הלאומית.

„התורן" הוא הסגולה היותר בדוקה להפצת השפה העברית והציוניות. כל קורא חדש זהו לוחם נוסף בשביל הרעיון שלנו.

כל שכונה ציונית צריכה לבחור בסוכן שלא על מנת לקבל פרס להפצת „התורן". על־ידי מרצו של הסוכן תחדר המלה העברית החיה לבתי ישראל באמריקה.

הבחרה כבר שכונתכם בסוכן להפצת „התורן"?

„התורן", 55 השדרה החמישית, ניו־יורק

אם כן, הודיעו לנו תיכף ומיד; אם לא, מדוע לא?

מתקבלת החתימה על

„התורן"

עם הגליון 250 יכלה זמן החתימה על המחצית השניה של שנת „התורן" השביעית. כל אלה, שחתמו על שבועון זה רק עד סוף השנה, מתבקשים לחדש את חתימתם, כדי שלא יבוא עכוב במשלוח הגליונות אליהם.

הננו מבקשים בזה את החותמים שחייבים עוד כסף בעד הגליונות של השנים שעברו, לסלק את חובם זה, בכדי שנוכל להשוות את חשבונותינו עם גמר השנה.

אנו חושבים למותר לספר בשבחו של „התורן", שכבר נתפרסם טיבו בקרב קהל הקוראים עברית לא רק במדינה זו, כי־אם גם מעבר לים. כבר נוכחו הקוראים, ש„התורן" הולך הלוך ומשתכלל ומספר סופריו, מארץ־ישראל ומתפוצות הגולה, הולך ומתרבה. „התורן" הולך ומתקרב אל תעודתו: להשפיע על חיינו הלאומיים והציוניים שבמדינה זו. „התורן" היה לכלי־מבטא להמחשבה העברית וכבר קבע לו מקום חשוב בקרב העבודה של התחיה הלאומית.

אין אנו מונים את התקונים ההולכים ונעשים ב„התורן", יען כי הקוראים עמדו עליהם מעצמם.

ונכונים אנו להגדיל את גליונותיו של „התורן" ולהרבות את מספר עמודיו אם יתרבה מספר חותמיו. אמנם למספר חותמיו הקבועים של „התורן" גם כיום עוד לא הגיע שום שבועון עברי אף ברוסיה, גם בשנים שלפני חורבן הקהלות ולפני התפוררות המדינה, ומה גם במדינות אחרות, אך יודעים אנו, שיש עוד להגדיל את מספר חותמיו. והדבר תלוי רק ברצונם הטוב של העברים והציונים בארץ זו.

מחיר „התורן":

לשנה $4.00 ; לחצי שנה $2.00. לפחות מחצי שנה אין החתימה מתקבלת.
החותמים מחוץ־לארץ ומקנדה צריכים להוסיף 50 סנט דמי משלוח.

הכתובת למשלוח כספים:

Hatoren, 55 Fifth Avenue, New York.

Up-To-Date Printing Co., Inc., 195 Canal St., New York